

РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ

**ПУНОЛЕТНИ КОРИСНИЦИ
У СИСТЕМУ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ
У 2016.**

Београд, септембар 2017.

Листа скраћеница

ЦСР – Центар за социјални рад

СЗ – Социјална заштита

МРЗБСП – Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

РЗС – Републички завод за статистику

РЗСЗ – Републички завод за социјалну заштиту

НСП – Новчана социјална помоћ

ТНП – Право на помоћ и негу другог лица

УТНП – Увећани додатак за помоћ и негу другог лица

РС – Република Србија

ЕУ – Европска Унија

УН – Уједињене нације

АП КиМ – Аутономна покрајина Косово и Метохија

МУП – Министарство унутрашњих послова

СИПРУ – Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва

ЈЛС – Јединица локалне самоуправе

ЗСЗ – Закон о социјалној заштити

БДП – Бруто домаћи производ

ПИО – Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање

EU SILC - Анкета о приходима и условима живота

САДРЖАЈ

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР.....	4
ПУНОЛЕТНИ КОРИСНИЦИ СИСТЕМА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ У 2016. ГОДИНИ – ОПШТИ ПОКАЗАТЕЉИ	5
ПОРОДИЦА У КРИЗИ/ПОРОДИЦЕ У ПОТРЕБИ ЗА ПОДРШКОМ.....	14
КОРИСНИЦИ ЖРТВЕ НАСИЉА.....	20
ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ.....	29
КОРИСНИЦИ БЕЗ УСЛОВА ЗА САМОСТАЛАН ЖИВОТ И ОДГОВАРАЈУЋЕГ ПОРОДИЧНОГ СТАРАЊА	38
МАТЕРИЈАЛНО УГРОЖЕНИ КОРИСНИЦИ.....	45

ПРЕДГОВОР

„Пунолетни корисници у систему социјалне заштите у 2016.“ трећи је по реду извештај у којем се представљају статистички подаци о пунолетним корисницима система социјалне заштите.

Извештај о пунолетним корисницима социјалне заштите заједно са извештајем „Деца у систему социјалне заштите у 2016.“ представља целовит увид у специфичности положаја и потреба корисника у систему омогућава праћење података о поступцима, мерама и услугама из домена социјалне заштите.

У извештају су прикупљени и објављени статистички подаци о пунолетним корисницима из следећих институција: установе социјалне заштите – центри за социјални рад, установе за смештај деце и младих и установе за смештај одраслих и старијих; Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања; Републичког завода за статистику, Републички Фонда за ПИО и Центра за заштиту жртава трговине људима.

Извештајем су приказани статистички подаци из следећих области:

1. Пунолетни корисници система социјалне заштите у 2016. години – општи показатељи
2. Породица у кризи/породице у потреби за подршком
3. Корисници жртве насиља
4. Особе са инвалидитетом
5. Корисници без услова за самосталан живот и одговарајућег породичног старања
6. Социо-материјално угрожени корисници

За анализу стања, доношење одговарајућих мера и праћење њихове реализације неопходно је системско обезбеђивање статистичких показатеља и њихово унапређивање. Републички завод за социјалну заштиту посвећен је изградњи одрживог институционалног оквира за праћење корисника у систему социјалне заштите, коме доприноси и ова публикација.

Извештај је намењен заинтересованој јавности са намером да укаже на проблеме који изискују деловање система социјалне заштите и друштва у целини. Надамо се да ће овај извештај послужити и као подстицај за будућа истраживања и анализе, те да ће помоћи у планирању и спровођењу политика једнаких могућности.

У Београду, септембра 2017.

Директор

Божидар Дакић

ПУНОЛЕТНИ КОРИСНИЦИ СИСТЕМА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ У 2016. ГОДИНИ – ОПШТИ ПОКАЗАТЕЉИ

- У периоду од последњег пописа 2011. до 2016. године¹ демографска слика Србије обележена је неповољним процесима депопулације и демографског старења становништва. Резултати Процене из 2016. године показују да се број становника Србије смањило у односу на број становника забележен Пописом из 2011. године (Графикон 1).
- Иако се број становника РС континуирано смањује, број корисника социјалне заштите на евиденцији ЦСР је у континуираном порасту (Графикон 2). У 2016. години број корисника социјалне заштите износио је 724.411, чиме је настављен тренд раста броја корисника социјалне заштите у Србији у петогодишњем периоду. У односу на 2012. годину, број корисника ЦСР је порастао за 14,7%.
- Највећи удео становништва које користи услуге социјалне заштите, тј. 12,3%, је у региону Јужне и Источне Србије што је у складу са економском развијеношћу РС (овај регион је најнеразвијенији регион у РС, па је разумљива већа подршка социјалне заштите). Ипак, висок удео корисника социјалне заштите у Војводини (11,5% становништва Војводне су корисници СЗ), који је готово на нивоу региона Јужне и Источне Србије (испред Шумадије и Западне Србије, која је притом и слабије развијен регион), наставак је трендова од раније и отвара питања о ефикасности и ефективности социјалне заштите. С једне стране могуће је закључити да су услуге социјалне заштите доступније становништву Војводине, али даље закључивање имплицира потребу за анализом таргетирања корисника на нивоу РС, као и потребу за детаљнијим истраживањима доступности и ефикасности (Графикон 3).
- Према типу насеља, односно класификацији РЗС – градско и остало становништво, у Србији доминира градско становништво са 59,4% (Графикон 4), и код пунолетног и код малолетног становништва. У структури пунолетних корисника СЗ према месту пребивалишта у 2016. години је такође доминирало градско становништво (Графикон 5), дакле прати структуру опште популације.
- Паралелно са процесом депопулације, односно смањења броја становника РС, одвија се процес демографског старења, тј. континуираног смањења броја деце (2002. – 1.467.273, 2011. – 1.262.126, 2016. – 1.223.628). Према Процени РЗС за 2016. годину, удео деце је 17,3%, а резултати пројекција РЗС показују да ће се у наредних тридесет година, интензиван процес демографског старења наставити, што значи да ће се удео лица старијих од 65 година повећати за 8%, а удео деце млађе од 15 година у укупном становништву смањити на 11,7%.
- У систему социјалне заштите, континуирано се одвијају процеси који не прате демографске процесе у општој популацији, већ су последица економских тешкоћа. Наиме, у свим старосним категоријама корисника СЗ присутан је тренд повећања броја корисника (Графикон 6), док структура корисника СЗ одступа од структуре опште популације (Графикон 7).
- У односу на укупно становништво, у 2016. години расте удео корисника ЦСР у односу на укупну популацију. У 2016. години удео корисника социјалне заштите у становништву Србије износи 10,3%, за разлику од 2015. када је износио 9,8%. Удео

¹ Процена становништва РЗС за 2016. годину

појединачних старосних група корисника ЦСР у популацији РС такође је у благом порасту (Графикон 8).

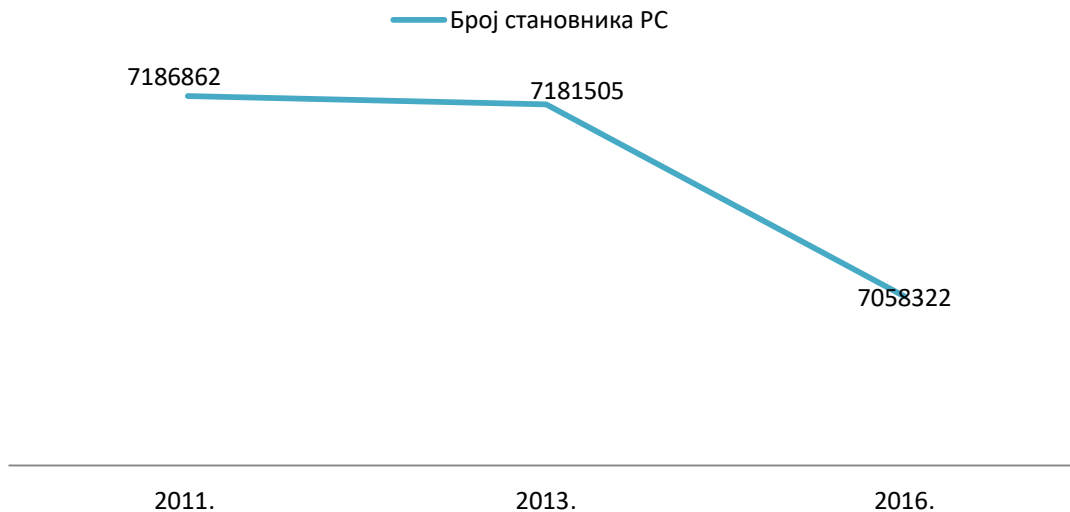
- У структури становништва не постоје велика одступања према полу. Нешто је већи удео женског становништва са 51,3%, у односу на 48,7% мушког становништва (Графикон 9).
- Полна структура пунолетних корисника ЦСР прати структуру опште популације са нешто већим уделом женских корисника, односно 53,8% у 2016. години, у односу на 46,2% мушкараца. Одступање од уравнотежене полне структуре корисника СЗ, уочљиво је у групацији старијих корисника (Графикон 10). У 2016. години у групи старијих корисника ЦСР чак 61% корисника чиниле су жене, у односу на 39% мушкараца, што је у складу са већим учешћем жена у општој популацији старијих.
- Старење становништва је кључни изазов демографских процеса. Једна од импликација процеса старења је промена у равнотежи свих старосних група – услед ниских стопа фертилитета и негативног природног прираштаја долази до смањења млађе популације, што доводи до тога да ће се, тренутно висок удео радно способне популације у блиској будућности, смањивати и прелазити у категорију старијег становништва којем ће бити потребна помоћ државе (превасходно здравствена).
- Повећавање коефицијента зависности између радно активне и неактивне популације, као и могућност повећања коефицијента између здраве и болесне популације, има последице на специфичне друштвене области и на систем социјалне заштите: одрживост пензионог и здравственог система, потребе за иновативним политикама у области запошљавања које би узеле у обзир старење радно активне популације, потребе за програмима дуготрајног збрињавања, итд. На ширем друштвеном плану, старење доприноси радикалним променама у свим аспектима живота и отвара питања како ће се социјална заштита и друштво у целини, на адекватан и одржив начин, прилагодити изазовима које отварају процеси демографског старења становништва.
- Резултати Анкете о радној снази из 2016. године, чији је циљ прикупљање података о радним карактеристикама становништва и процена укупне радне снаге у земљи, тј. добијање података о три основна, међусобно искључива континента становништва старог 15 и више година² су неповољни (Табела 1). Посебно су неповољни показатељи за младо становништво (15 – 24 године), код којих стопа незапослености износи 34,9, а стопа неактивности 69,7.
- Резултати Анкете о приходима и условима живота (SILC – 2016.) којом се мери изложеност ризику од сиромаштва показују да је категорија старијег становништва (старији од 65 година, категорије у којој је висок удео корисника пензија) мање изложена ризику од сиромаштва у односу на остале категорије. Стопа ризика од сиромаштва износи 25,5%. Лица од 18 до 24 године највише су изложена ризику од сиромаштва, 32,7%, као и лица млађа од 18 година, 30,2%, док најнижу стопу ризика од сиромаштва имају особе старије од 65 година, 19,1%. Резултати анкете су такође показали да највишу стопу ризика од сиромаштва имају лица у домаћинствима која чине две одрасле особе са троје или више деце до 18 година, 49,8%, и затим лица млађа од 65 година која живе у једночланим домаћинствима, 40,1%³.
- На дан 31.12.2016. године на евиденцији центара за социјални рад укупно се налазило 579.607 корисника, од којих 72% чине пунолетни а 28% малолетни корисници (Графикон 11).

² Запослена, незапослена и неактивна лица

³ Саопштење Републичког завода са статистику „Сиромаштво и социјална неједнакост“, април 2017.

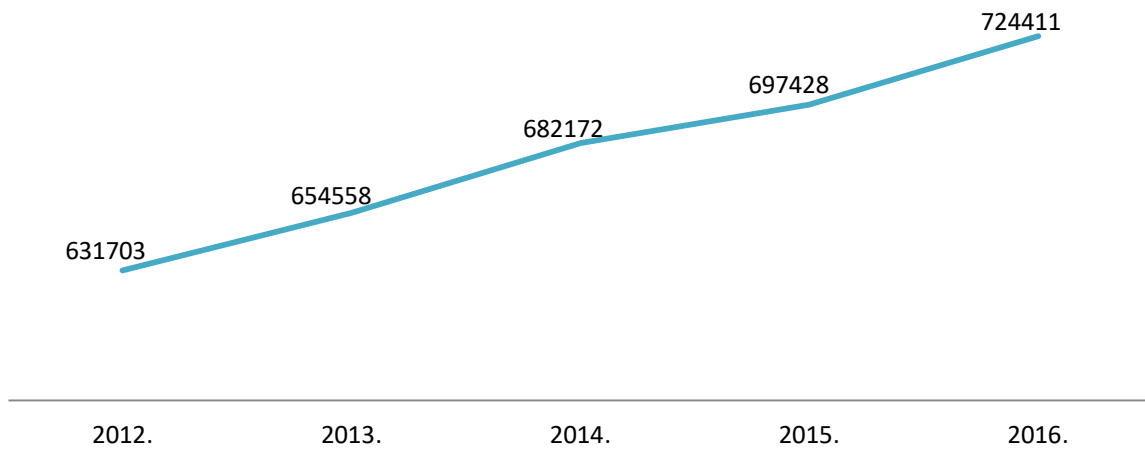
- Посматрано према корисничким групама, чак 59% корисника на евиденцији центара за социјални рад је материјално угрожено. Уједначен је удео особа са инвалидитетом, 10,7% и особа које имају потребе за домским смештајем и другим услугама социјалне заштите у локалној заједници, 10,3%, док је нешто нижи удео особа које се споре око вршења родитељског права, 4%, жртава насиља, занемарених и особа у ризику од занемаривања, 3,7%, особа са друштвено неприхватљивим понашањем, 2,3% и бескућника на евиденцији ЦСР, 0,1%. Висок је удео корисника који су разврстани у категорију „остало“, што указује на недовољно прецизну евиденцију центара за социјални рад (Графикон 12).
- Према подацима МРЗБСП укупан број пунолетних корисника на смештају на дан 31.12.2016. године је износио 13.045, док је на породичном смештају било 1.723 пунолетна корисника.

Графикон 1 – Становништво РС, 2002., 2011. и 2016.

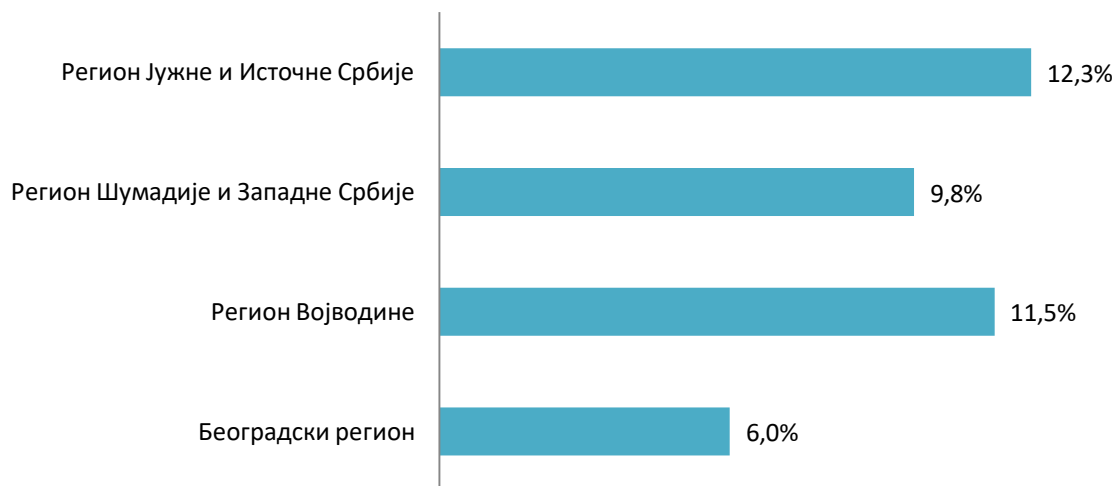
Извор: Попис 2011, Процена РЗС за 2013. и 2016.

Графикон 2 – Корисници центара за социјални рад, 2012 – 2016.

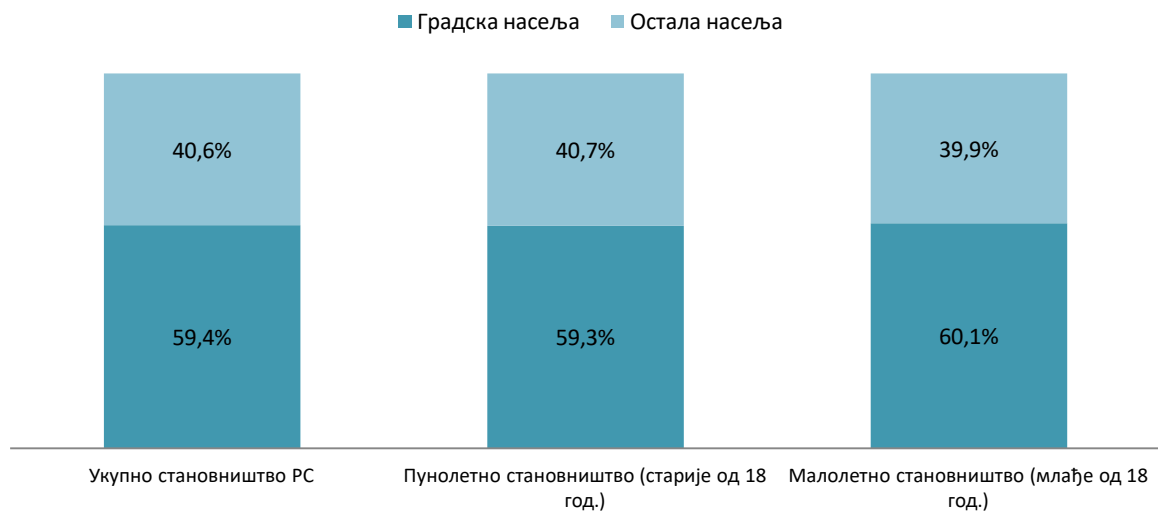
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 3 – Удео корисника СЗ у укупној популацији РС, 2016. година (у %)

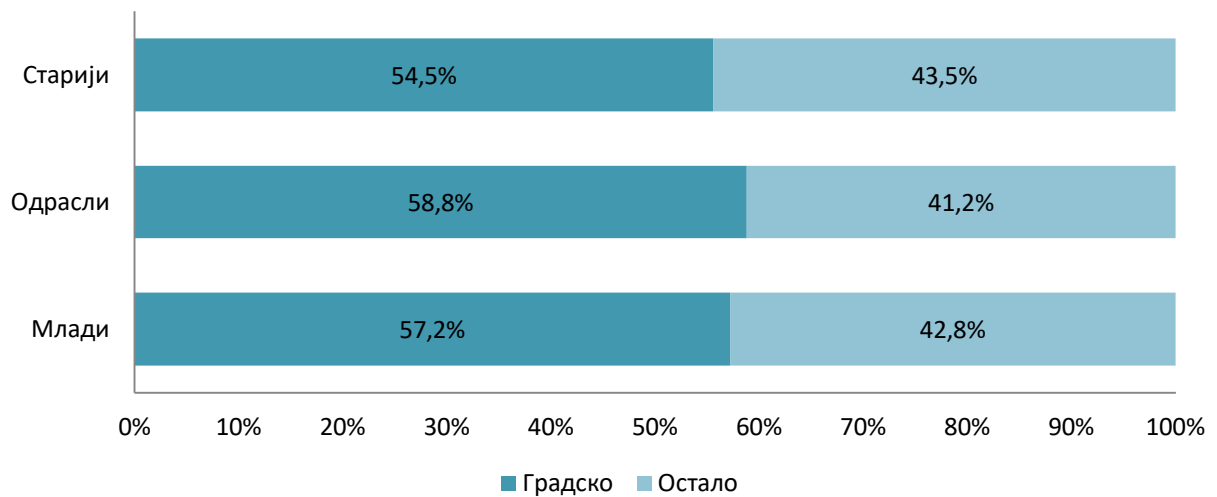
Извор: РЗС – Процена становништва за 2015. годину и Извештаји ЦСР

Графикон 4 – Становништво према типу насеља, Попис из 2011. (у %)

Извор: РЗС – Попис из 2011. године

Графикон 5 – Пунолетни корисници према месту пребивалишта, 2016. (у %)

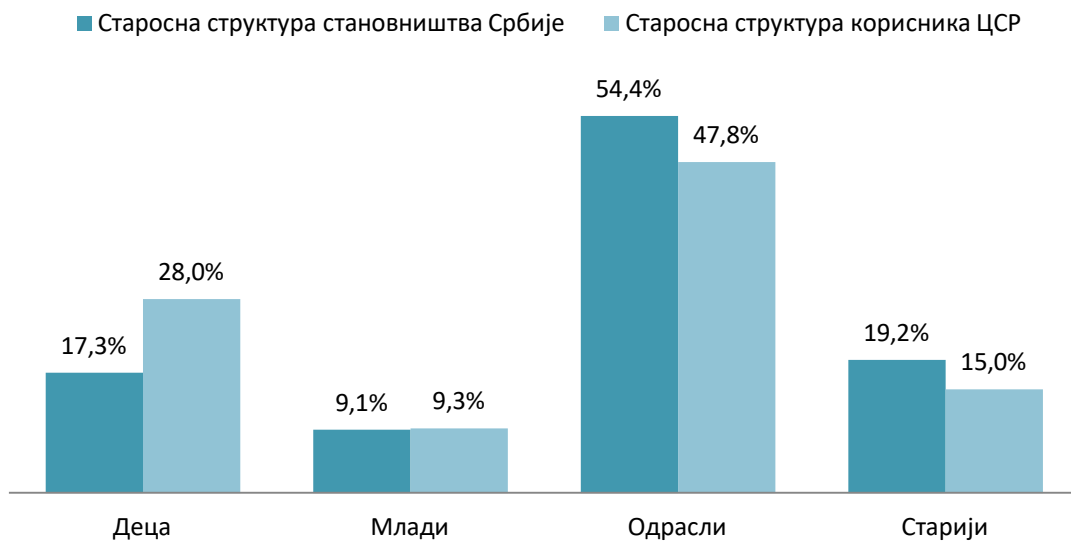
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 6 – Корисници СЗ према старости, 2012 - 2016.

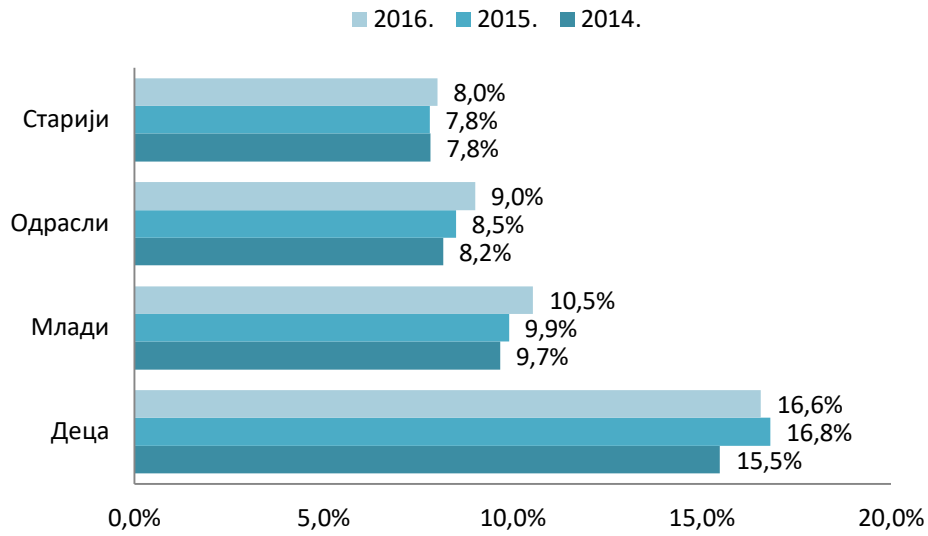
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 7 – Корисници СЗ према старости, 2016. (у %)

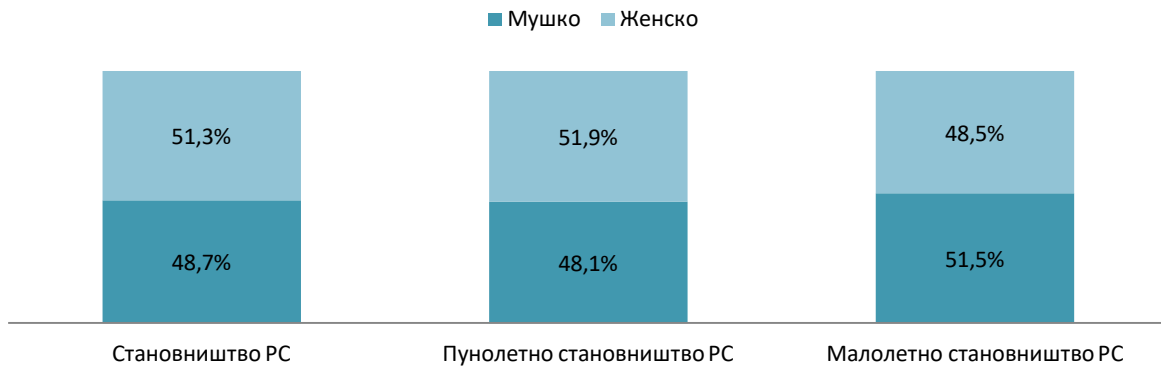
Извор: Извештаји ЦСР, РЗС - Процена за 2016. годину

Графикон 8 – Удео корисника СЗ у укупном становништву, 2014 - 2016. (у %)

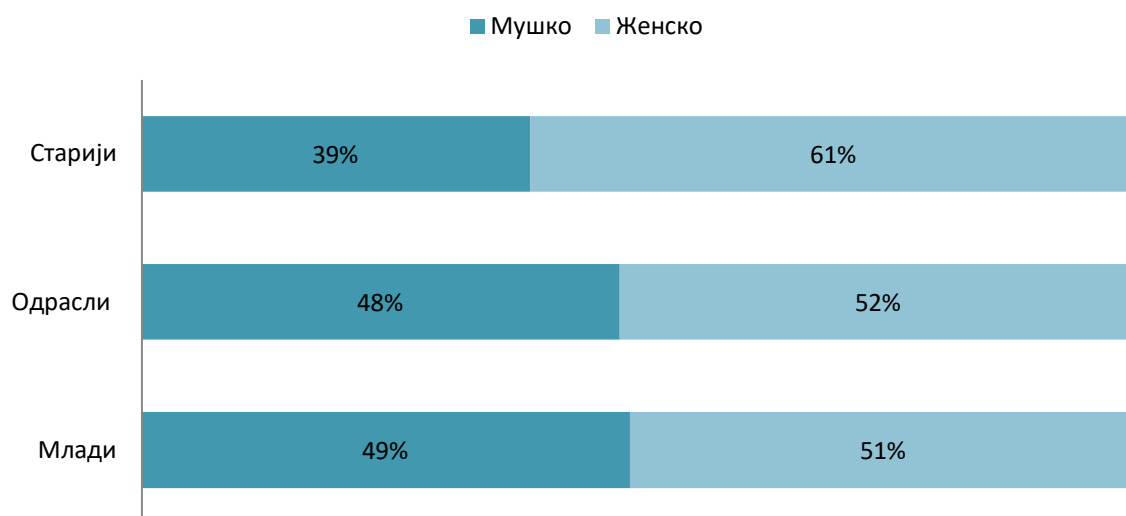
Извор: Извештаји ЦСР, РЗС - Процене за 2014, 2015, 2016. годину

Графикон 9 – Становништво према полу, Попис 2011. (у %)

Извор: РЗС – Попис из 2011. године

Графикон 10 – Пунолетни корисници СЗ према полу, 2016. (у %)

Извор: Извештаји ЦСР

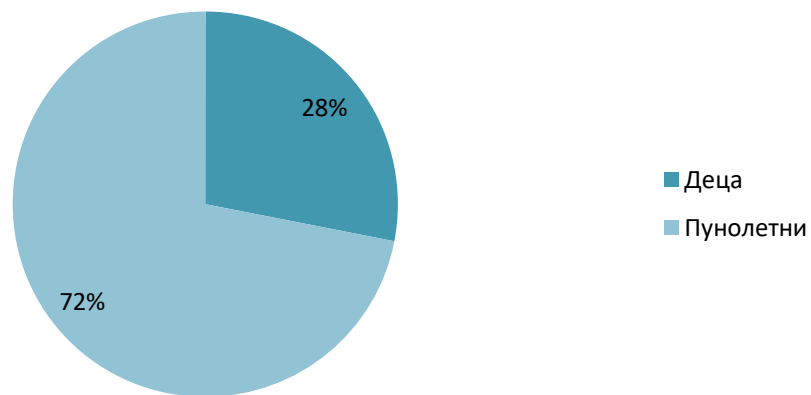
Табела 1

Основни показатељи тржишта рада, 2016. (у %)

	Годишњи просек
Стопа незапослености	15,9
Стопа запослености	55,2
Стопа неактивности	34,4
Стопа активности	65,6

Извор: РЗС - Анкета о радној снази 2016.

Графикон 11 – Корисници СЗ према старости, 2016. (у %)

Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 12 – Пунолетни корисници СЗ према корисничким групама, 2016.

Извор: Извештаји ЦСР

ПОРОДИЦА У КРИЗИ/ПОРОДИЦЕ У ПОТРЕБИ ЗА ПОДРШКОМ

Породице у потреби за подршком и породице у кризи су породице које због сиромаштва, незапослености, необразованости, инвалидитета или болести одраслих, сметњи у развоју, болести или проблема у понашању деце, поремећених породичних односа, недостатака или неадекватне социјалне мреже и других разлога, нису у стању да обезбеде адекватне услове за квалитетно задовољавање потреба својих чланова, а пре свега безбедан развој детета у породици.

Карактеристике породица у кризи и одговори на њихове потребе посредно су представљени преко појединца као корисника система СЗ, који је, условно речено, носилац потребе/проблема који доводи породицу у ситуацију потребе за подршком.

Субгрупе корисника система социјалне заштите који по својим карактеристикама припадају породицама у кризи су:

***Породице са поремећеним породичним односима** - породице са малолетном децом или породице одраслих чланова су хетерогена група породица у којима су односи поремећени из различитих разлога.*

***Породице у којима се родитељи споре око вршења родитељског права** чине једну од највећих корисничких група у ЦСР. Центри за социјални рад податке о овим породицама региструју пре свега кроз број деце чији се родитељи споре око вршења родитељског права (родитељи који су у поступку развода брака; споре се око регулисања личних односа детета са родитељем са којим не живи и родитељи у спору око издржавања).*

***Породице у којима је угрожен најбољи интерес детета** су породице у којима најбољи интерес детета, односно права или безбедност деце нису довољно осигурани или су угрожени. Овакве породице постају корисници ЦСР на различите начине: путем пријава које могу упутити чланови породице, институције из различитих система, грађани, или по службеној дужности. ЦСР не води посебну евиденцију о овим породицама, а подаци се региструју преко евидентираних деце чији је интерес угрожен из различитих разлога (нпр. један део ових породица је регистрован кроз евиденције о: деци која су занемарена, деци жртвама насиља, деци са проблемима у понашању и деци чији се родитељи споре око вршења родитељског права).*

Мере за унапређење функција родитељства:

***Надзор над вршењем родитељског права** према Породичном закону чине мере превентивног и корективног надзора над вршењем родитељског права као механизми за заштиту најбољег интереса детета и омогућавање родитељима да врше родитељско право.*

Превентивни надзор је низ поступака којим се интерес детета штити тако што се родитељу омогућава да заштити интерес детета (одређивање личног имена, располагање имовином, итд.).

Корективни надзор је један од механизма којим располаже орган старатељства који се као мера примењује када је угрожен интерес детета у биолошкој породици, а постоји процена о постојању капацитета породице да постигне позитивну промену и унапреди своје родитељске компетенције, односно да на примеренији начин одговори на потребе детета.

Мере корективног надзора су:

- Упозорење родитељима на недостатке у вршењу родитељског права,
- Упућивање на разговор у породично саветовалиште или установу специјализовану за посредовање у породичним односима,
- Захтев да положи рачун о управљању имовином детета.

Лишавање родитељског права према Породичном закону (члан 81), родитељ може бити потпуно или делимично лишен родитељског права. До потпуног лишавања родитељског права долази када родитељ злоупотребљава права, или грубо занемарује дужности из садржине родитељског права, а до делимичног лишавања родитељског права када родитељ несавесно врши права или дужности из садржине родитељског права. Мере лишавања родитељског права су најрестриктивније мере органа старатељства које ЦСР покреће као предлоге суду, односно као поступке за заштиту права детета (Породични закон, члан 263).

Кривични поступак против родитеља због занемаривања и злостављања детета – у низу различитих мера за подршку деци из биолошких породица, постоје мере из Кривичног законика којима је сврха постизање позитивне промене у животу детета кроз деловање кривичним поступком на родитеље (чл. 193, 194, 196 и 388 Кривичног законика).

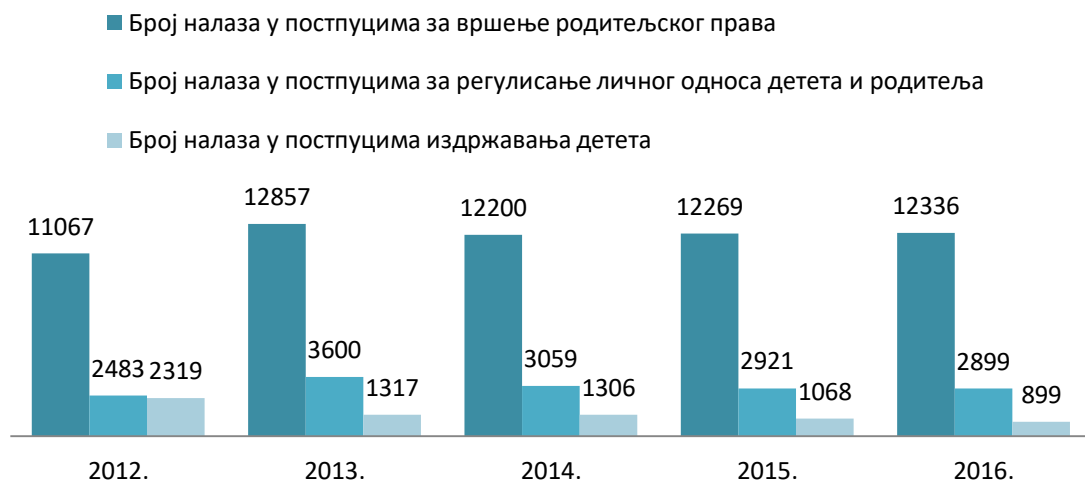
Услуге усмерене на подршку породици у кризи: већина услуга дефинисаних Законом о социјалној заштити су услуге усмерене ка појединцу. Ипак, ове услуге директно, или посредно, обезбеђују подршку и породици у кризи и породици у којој није довољно осигуран или је угрожен интерес детета. На пример, саветодавне услуге су усмерене и на породицу, а неке друге услуге (дневне услуге у заједници, подршка за самосталан живот) директно или посредно доприносе породицама у кризи којима је потребна подршка.

Саветодавно - терапијске и социо - едукативне услуге су, према Закону о социјалној заштити, усмерене ка породици и појединцу у кризи. Према члану 46 Закона о социјалној заштити ове услуге се пружају као вид помоћи појединцима и породицама које су у кризи, ради унапређивања породичних односа, превазилажења кризних ситуација и стицања вештина за самосталан и продуктиван живот у друштву. Група Саветодавно-терапијских и социо-едукативних услуга није стандардизована, и то је један од разлога зашто евиденције о пружању ових услуга у ЦСР нису уједначене, па самим тим ни поуздане.

Преглед најважнијих запажања:

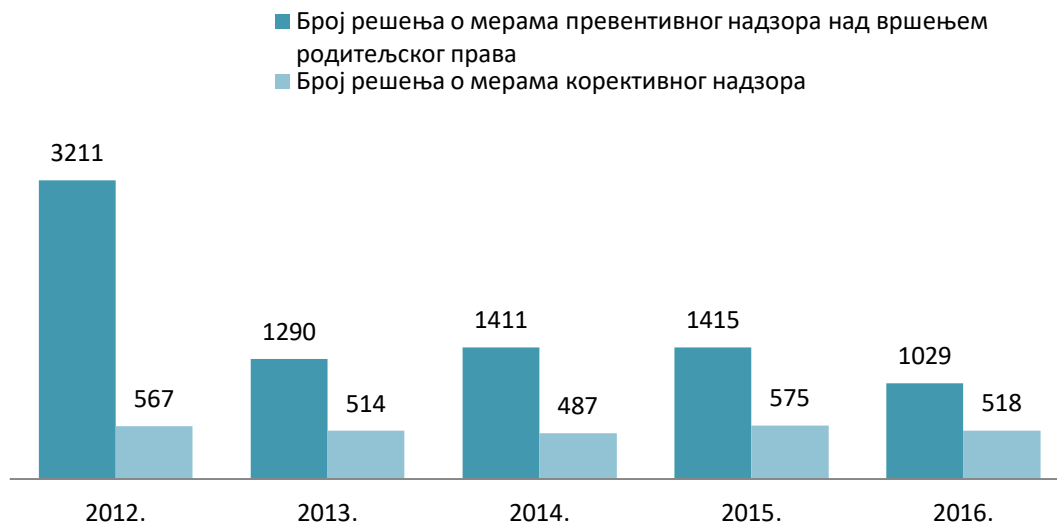
- Број налаза и мишљења достављених суду у поступцима у којима су родитељи у спору око вршења родитељског права у 2016. години показује пораст у односу на претходну годину (Графикон 13). Процент спорова који се не окончавају нагодбом родитеља већ проценом органа старатељства, веома је висок и износи 72%, што указује на карактеристике и интензитет кризе у којима се породица налази.
- Број решења о мерама корективног и превентивног надзора према родитељима у 2016. години показује пад у односу на претходну годину. Потребно је посебно истражити ефективност мере корективног надзора за подршку породици и родитељима, као и карактеристике непосредне праксе ЦСР у њеној примени (Графикон 14).
- Број покренутих поступака за лишење родитељског права у 2016. години је смањен за 24,3% у односу на прошлу годину. Овај податак потенцијално овори да се активности центара све више усмеравају на подршку биолошкој породици. (Графикон 15).
- ЦСР су, у 2016. години у кривичном поступку против родитеља због злостављања и занемаривања деце, судовима доставили 271 налаз и мишљење. У односу на 2015. годину, број налаза и мишљења достављених суду је значајно повећан (Графикон 16). Број деце према чијим родитељима је покренут кривични поступак због занемаривања и злостављања је такође повећан у односу на претходну годину (у 2016. години - 394 деце, у 2015. години - 205 деце).
- У 2016. години ЦСР су доставили мишљења судовима у поступцима за издржавање других сродника за 1351 корисника. Број корисника за које су достављена мишљења суду је двоструко већи у односу на прошлу годину.
- У 2016. години ЦСР су за 100 корисника доставили судовима налазе и мишљења у вези са супружничким издржавањем, што је за 43% мање у односу на 2015. годину.
- У 2016. години 14.187 корисника је упућено на коришћење саветодавно-терапијских услуга које пружа овлашћено лице у ЦСР-у (специјалиста), саветовалиште или неки други пружалац (Графикон 17).

Графикон 13 – Поступци – спорови за вршење родитељског права, 2012 – 2016.

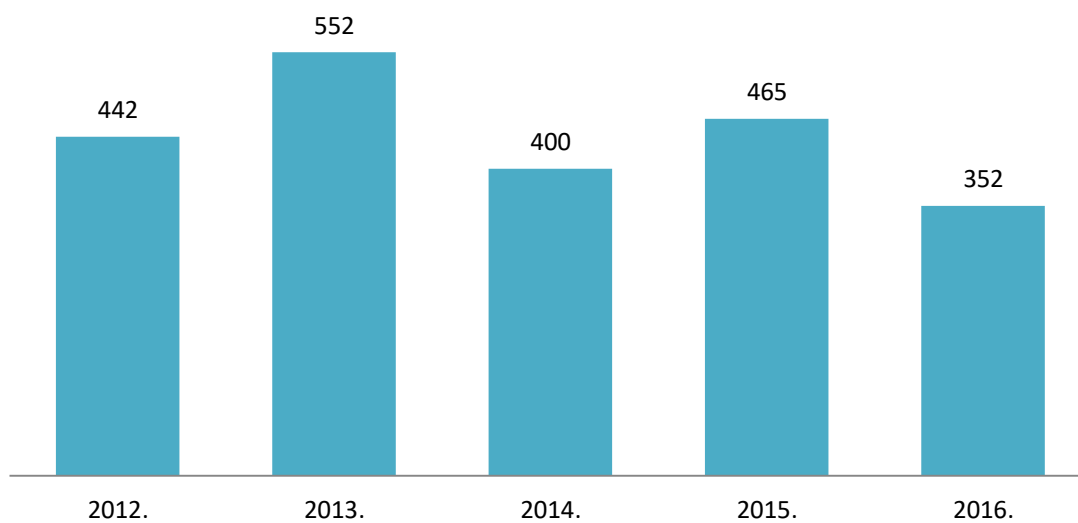
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 14 – Решења о мерама надзора над вршењем родитељског права, 2012 - 2016.

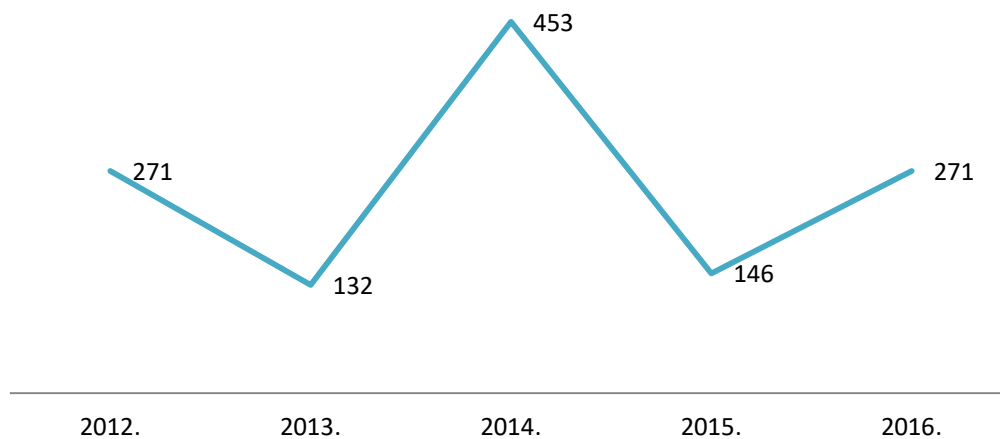
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 15 – Број предлога за лишавање родитељског права, 2012 – 2016.

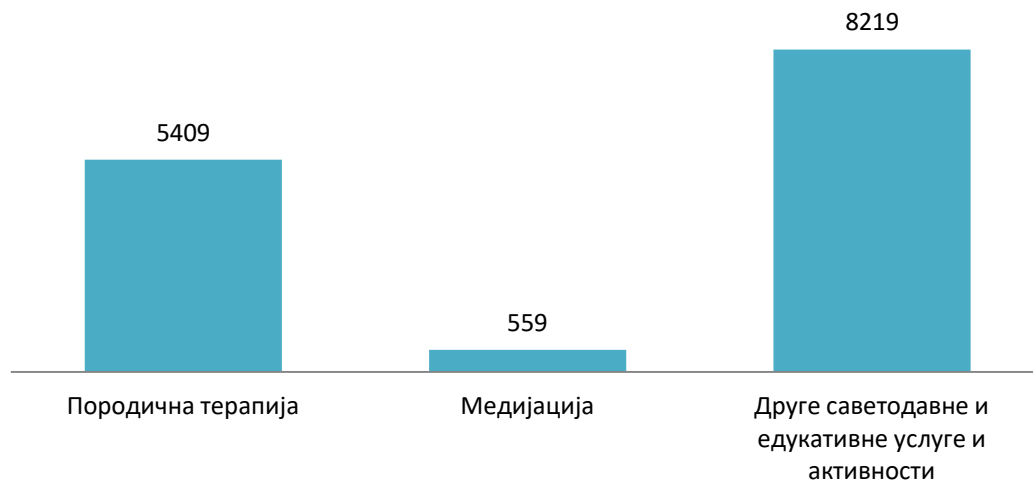
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 16 – Број налаза и мишљења достављених суду због занемаривања и злостављања деце, 2012– 2016.

Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 17 - Структура упута ЦСР за коришћење саветодавно-терапијских и социо-едукативних услуга, 2016.

Извор: Извештаји ЦСР

КОРИСНИЦИ ЖРТВЕ НАСИЉА

Насиље у породици

Насиље у породици је понашање којим један члан породице угрожава телесни интегритет, душевно здравље или спокојство другог члана породице. Насиље у породици је дефинисано Породичним законом и предвиђене су мере заштите од насиља. Кривичним закоником насиље у породици је дефинисано као кривично дело.

Под насиљем у породици Породични закон предвиђа следеће радње:

- *наношење или покушај наношења телесне повреде;*
- *изазивање страха претњом убиства или наношења телесне повреде члану породице или њему блиском лицу;*
- *присиљавање на сексуални однос;*
- *навођење на сексуални однос или сексуални однос са лицем које није навршило 14. годину живота или немоћним лицем;*
- *ограничавање слободе кретања или комуницирања са трећим лицима;*
- *вређање, као и свако друго дрско, безобзирно и злонамерно понашање.*

Према Породичном закону, насиље у породици испољава се у различитим облицима:

1. **Физичко насиље:** *подразумева коришћење делова тела или оружја ради претње, казне, доминирања, контролисања или повређивања друге особе. Врши се на различите начине и различитим средствима, а за последицу може имати лаку или тешку телесну повреду. Оно обухвата: батине, повреде оштрим и тупим предметима, ударање, шутирање, дављење, бацање, наношење опекотина, гађање разним предметима, ломљење било ког дела тела, итд.*
2. **Психичко насиље:** *састоји се у озбиљној претњи да ће се напасти живот или тело члана породице. Претња треба да буде озбиљна и да изазове осећање угрожене сигурности. Психичко насиље се односи такође и на застрашивање, констатно критиковање, потцењивање, различите оптужбе, емоционално уцењивање, стварање несигурности код жртве, вербално злостављање, узнемиравање, малтретирање, итд.*
3. **Сексуално насиље:** *подразумева сваку повреду полне слободе и морала, сваки вид деградирања и понижавања на сексуалној основи, сваки вид присиљавања на сексуални однос и силовање. Оно представља коришћење присилних сексуалних радњи којима се доминира, манипулише, прети и повређује друга особа. Ову врсту насиља често прати и физичко и психичко насиље, а различити случајеви насиља врше се истовремено.*
4. **Економско насиље:** *подразумева одузимање новца и вредних ствари, контролисање зараде и примања, забрана члану да располаже својим и заједничким приходима, забрана члану да се запосли и оствари сопствене приходе, одузимање средстава за рад, наметање обавезе сталног подношења детаљних извештаја о трошењу новца и др.*

Преглед најважнијих запажања:

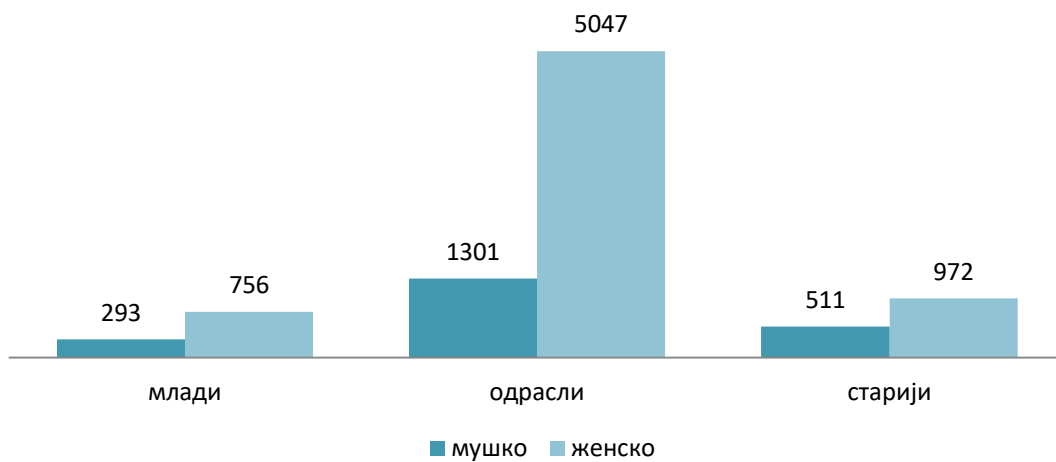
- Према врсти насиља, у односу на претходне године, број пријава за физичко насиље је у знатном порасту код свих старосних група корисника (Графикон 18). У 2016. години било је 8.880 пунолетних жртава физичког насиља. Подаци из 2016. године указују да је физичко насиље у значајном порасту, нарочито у категорији одраслих особа (од 26 до 65 година старости). С обзиром да се жене као жртве физичког насиља појављују у већем броју од мушкараца, евидентно је да је реч о порасту родно заснованог насиља према женама. У категорији одраслих особа 79% пријава физичког насиља су се односиле на насиље над женама (Графикон 19).
- Тренд пораста је видљив и код пријављивања сексуалног насиља у односу на младе и одрасле кориснике. У 2016. било је 147 пунолетних жртава сексуалног насиља. Број пријава насиља над старијим особама је незнатно мањи у односу на претходну годину. (Графикон 20) . У односу на полну структуру жртава сексуалног насиља доминирају жене у све три старосне категорије, а превасходно код одраслих (Графикон 21).
- Број пријављених облика психичког насиља, такође указује на тренд пораста у претходних пет година. У 2016. години пријављено је 6.011 жртава овог облика насиља (Графикон 22). Жене су много чешће жртве психичког насиља у свим старосним категоријама, а у категорији одраслих, жене чине 82% жртава психичког насиља (Графикон 23).
- Занемаривање као облик насиља је у 2016. години пријављено у 461 случају, што је за 23% мање жртава у односу на претходну годину (Графикон 24). Подаци у односу на полну структуру указују да су особе женског пола чешће жртве. (Графикон 25).
- У 2016. години евидентирано је 249 жртава „других“ облика насиља. Облици насиља који нису имали јасна одређења препозната од стране законодавства у формату извештавања су дефинисани као „нешто друго“ (Графикон 26). Подаци показују да је и у 2016. години, као и у претходним годинама, већи број жена жртава „других облика насиља“ (Графикон 27).
- У 2016. години ЦСР је покренуо 513 поступка за изрицање мера заштите од насиља. У поређењу са претходном годином, приметан је раст изречених мера у свим старосним категоријама (Графикон 28). У броју поднетих кривичних пријава за одрасле и старије кориснике не постоје значајна одступања у односу на претходну годину (Графикон 29).
- Најчешће предлагане и изричане мере заштите жртава насиља су забрана даљег узнемиравања члана породице и забрана приближавања члану породице на одређеној удаљености, што је у последње три године тренд, а у 2016. години евидентиран је пораст. Недостају подаци о ефектима изречених мера у односу на очекивану промену статуса и квалитета живота самих жртава насиља, што би дало одговор о сврсисходности ове мере у нашим условима и могућност стварне реализације (Графикон 30).

Графикон 18 – Пунолетни корисници жртве физичког насиља на евиденцији ЦСР према старости, 2012– 2016.

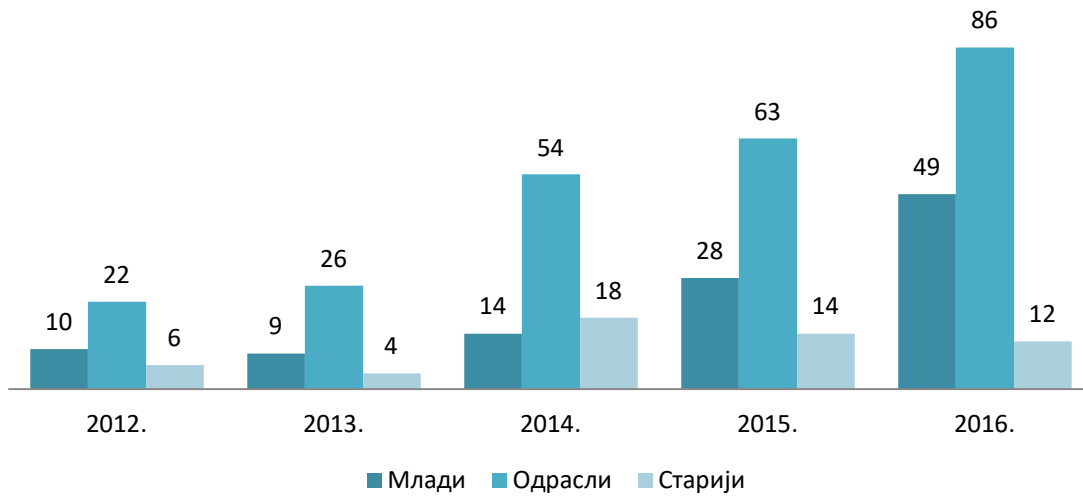
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 19 – Пунолетни корисници жртве физичког насиља на евиденцији ЦСР према полу, 2016.

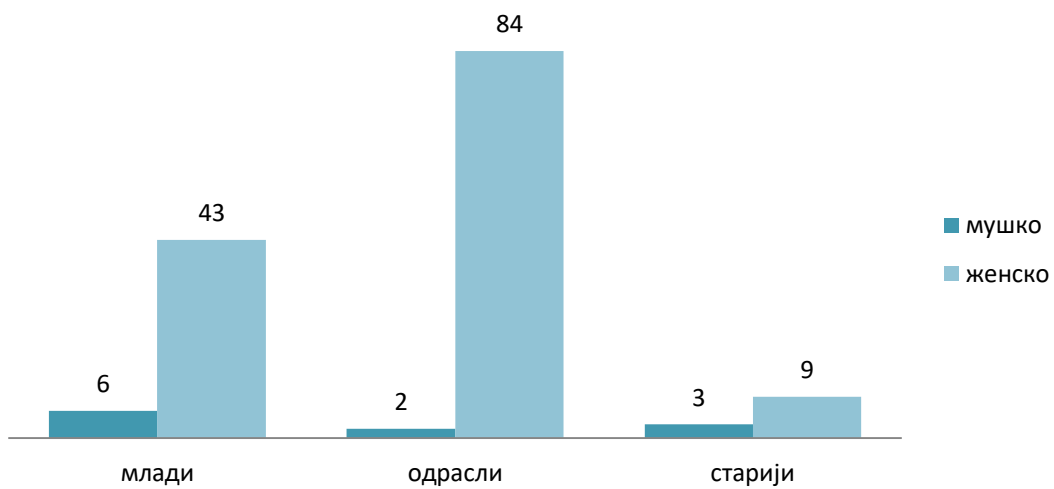
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 20 - Корисници жртве сексуалног насиља на евиденцији ЦСР према старости, 2012 – 2016.

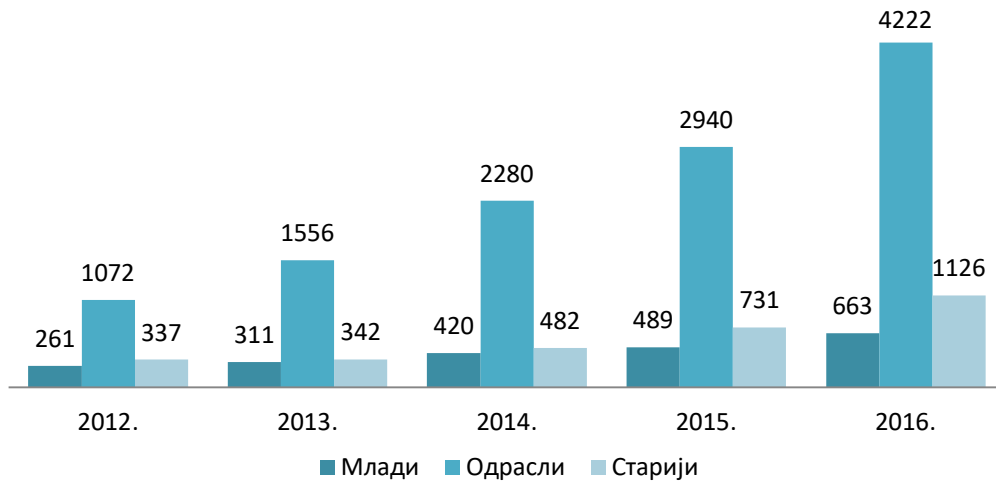
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 21 - Корисници жртве сексуалног насиља на евиденцији ЦСР према полу, 2016.

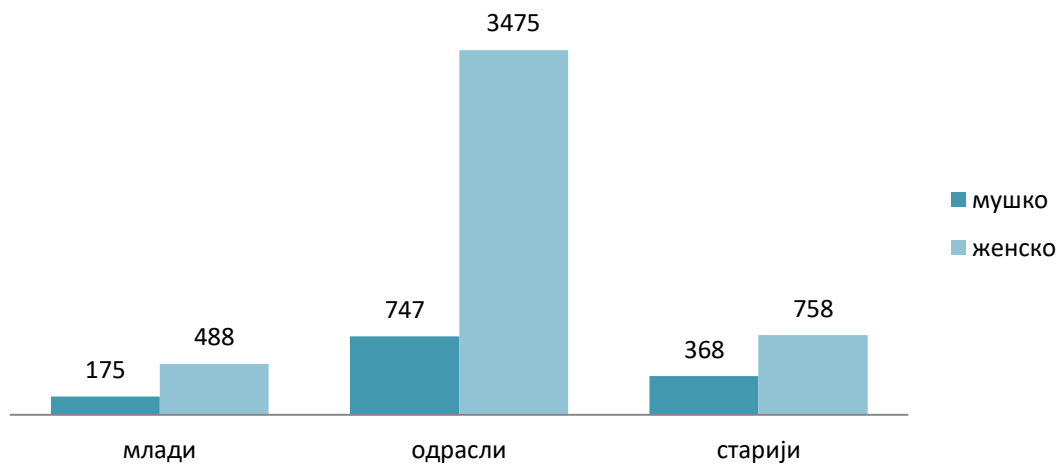
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 22 - Корисници жртве психичког насиља на евиденцији ЦСР према старости, 2012 – 2016.

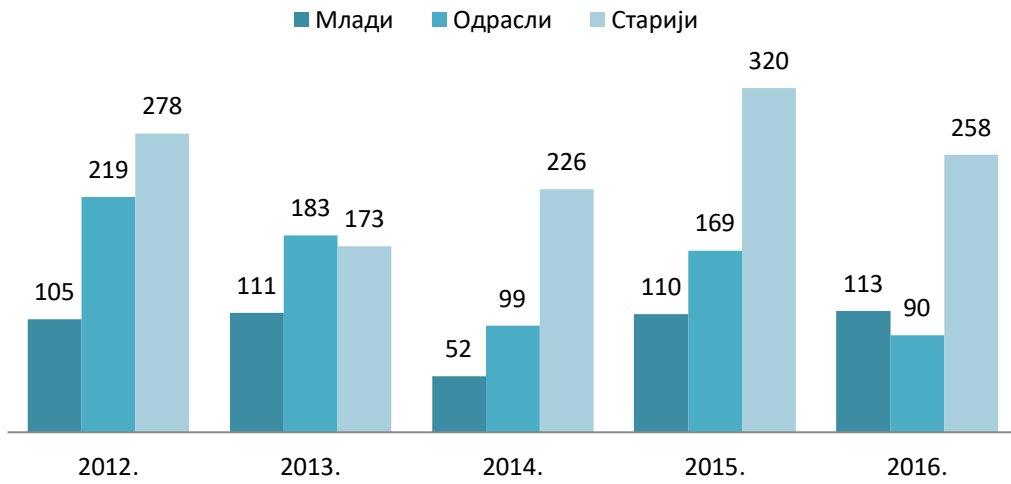
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 23 - Корисници жртве психичког насиља на евиденцији ЦСР према полу, 2016.

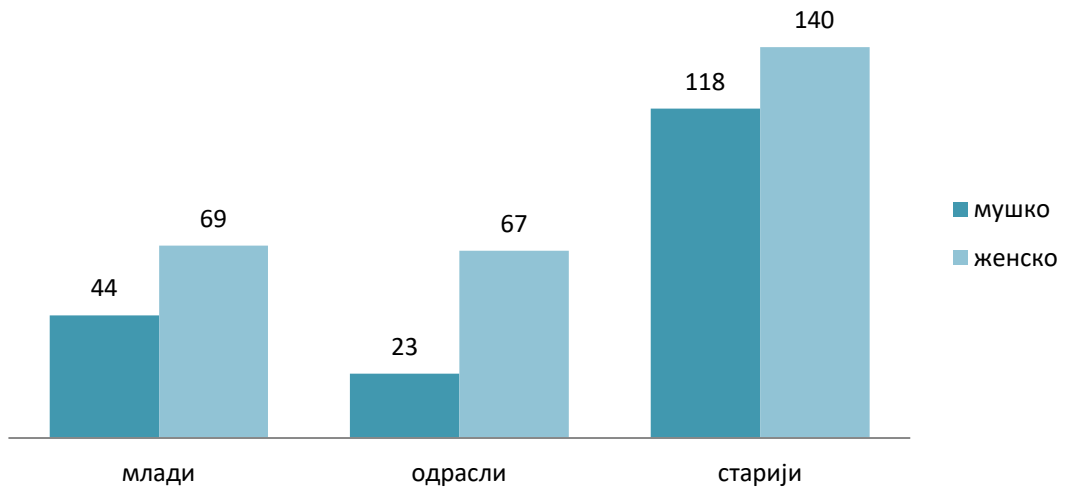
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 24 - Корисници жртве занемаривања на евиденцији ЦСР према старости, 2012 – 2016.

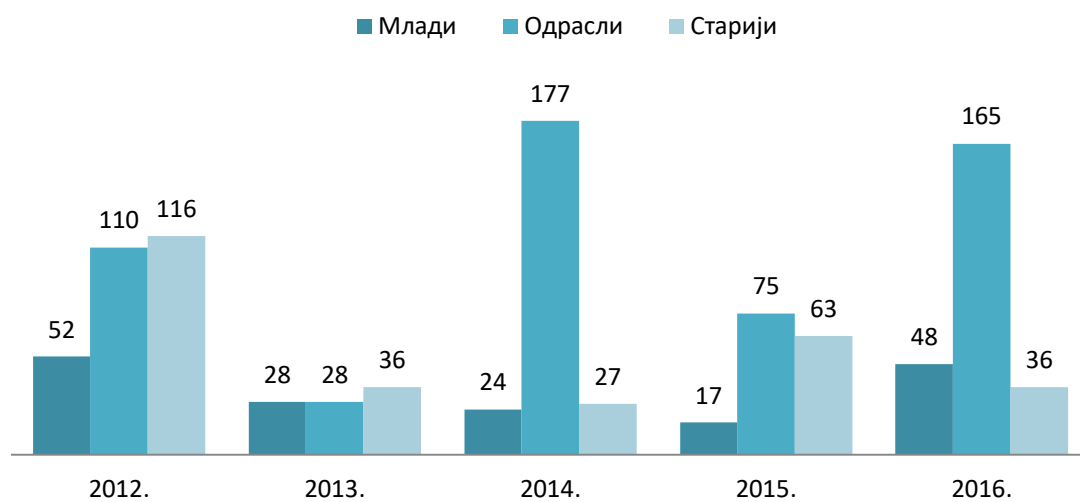
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 25 - Корисници жртве занемаривања на евиденцији ЦСР према полу, 2016.

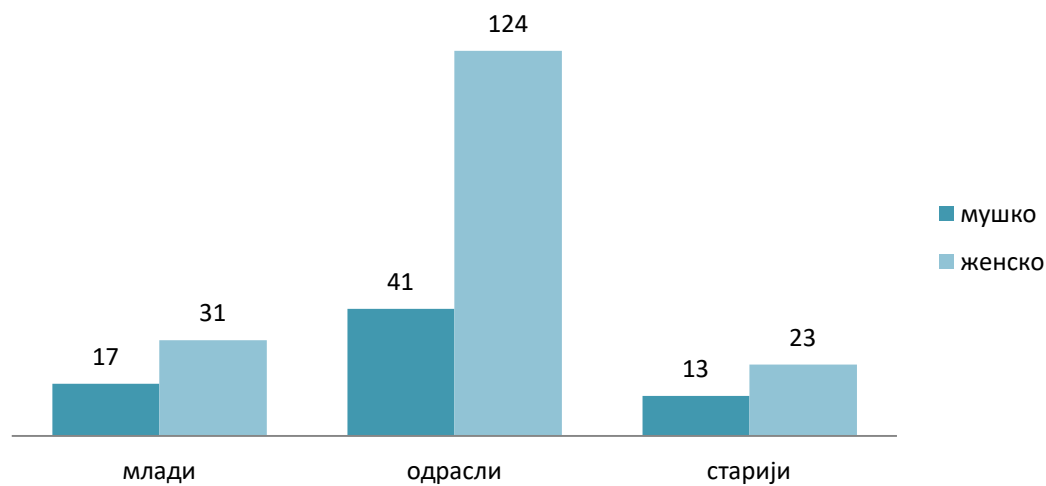
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 26 - Корисници жртве других облика насиља на евиденцији ЦСР, 2012 – 2016.

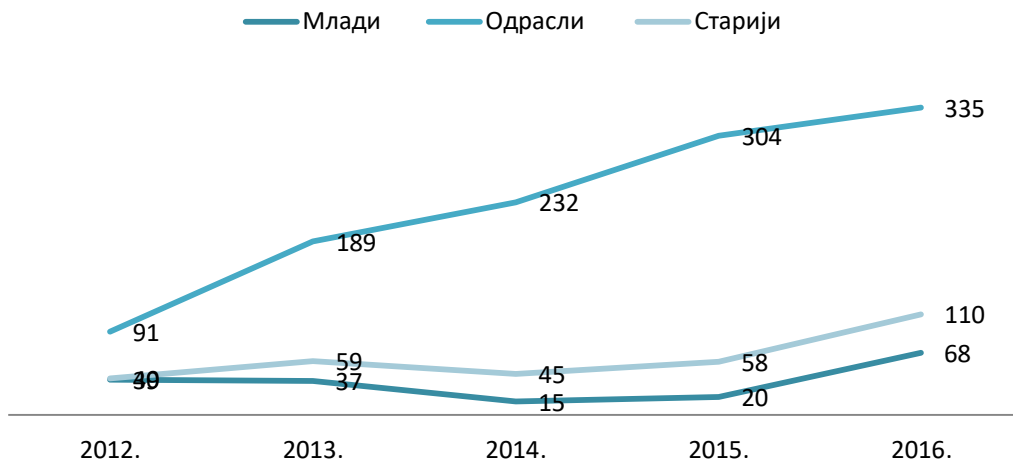
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 27 - Корисници жртве других облика насиља на евиденцији ЦСР према полу, 2016.

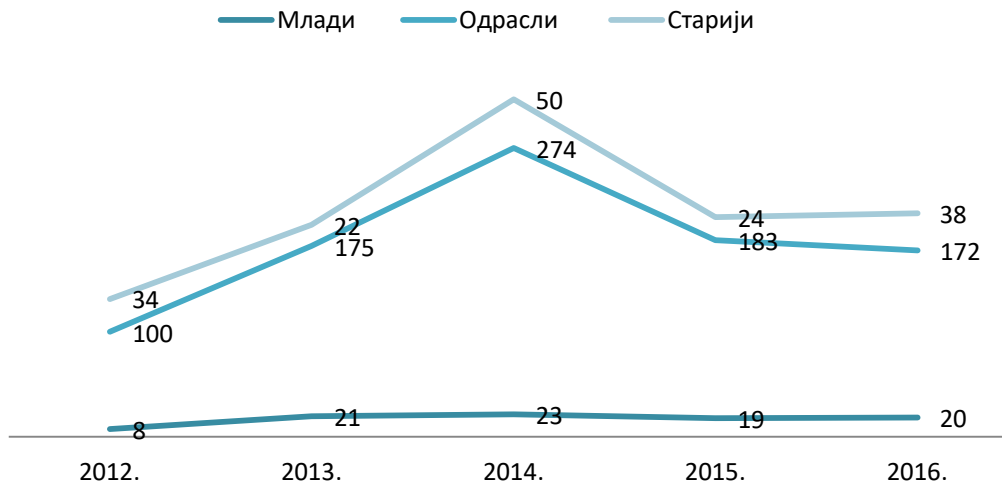
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 28 - Број поступака ЦСР за изрицање мере заштите од насиља у породици, 2012 – 2016.

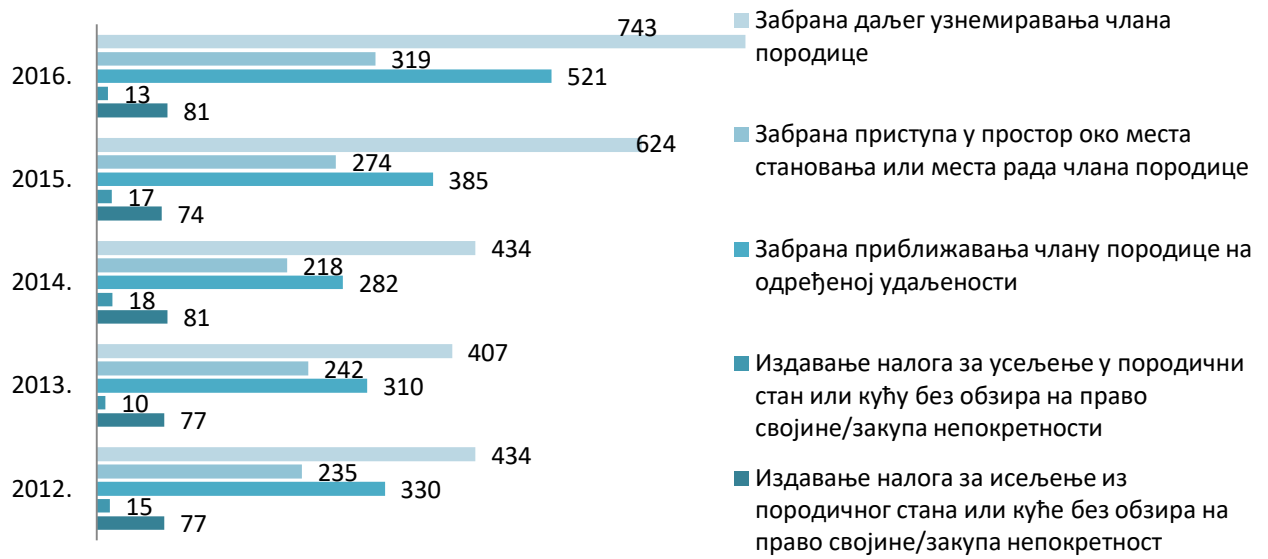
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 29 - Број кривичних пријава за заштиту жртава насиља, 2012 – 2016.

Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 30 - Број изречених мера заштита од насиља у породици у ЦСР, 2012 – 2016.

Извор: Извештаји ЦСР

ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

Особе са инвалидитетом су, према Закону о социјалној заштити (члан 41), корисници услуга социјалне заштите ако имају телесне, интелектуалне, сензорне или менталне тешкоће или тешкоће у комуникацији, и када се услед друштвених и других препрека сусрећу са функционалним ограничењима у једној или више области живота.

Право на додатак за помоћ и негу другог лица има лице којем је због телесног или сензорног оштећења, интелектуалних потешкоћа или промена у здравственом стању неопходна помоћ и нега другог лица да би задовољило своје основне животне потребе (члан 92 Закона о социјалној заштити).

Право на увећани додатак за помоћ и негу другог лица има лице из члана 92 става 1 овог закона за које је, на основу прописа о пензијском и инвалидском осигурању, утврђено да има телесно оштећење од 100% по једном основу или да има органски трајни поремећај неуролошког и психичког типа и лице из члана 91 овог закона које има више оштећења, с тим да ниво оштећења износи по 70% и више процената по најмање два основа.

Право на помоћ за оспособљавање за рад обухвата подршку у образовању и оспособљавању за рад и признаје се деци и младима са сметњама у развоју и одраслим особама са инвалидитетом које се, према психо-физичким способностима и годинама живота, могу оспособити за одређени рад, а то право не могу да остваре по другом правном основу (члан 108 Закона о социјалној заштити).

Особе са инвалидитетом се стављају под старатељство (члан 124 Породичног закона) уколико су лишене пословне способности, а одлуку о стављању под старатељство доноси орган старатељства (члан 125 Породичног закона).

Продужење родитељског права се према Породичном закону спроводи после пунолетства детета, ако је дете због болести или сметњи у психо-физичком развоју није способно да се само стара о себи и заштити својих права и интереса или ако својим поступцима угрожава сопствена права и интересе (члан 123 Породичног закона).

Особе са инвалидитетом у систему социјалне заштите поред општих, остварују и специфична права. У овом делу извештаја биће представљене услуге које користе особе са инвалидитетом, на основу којих је могуће пратити број, карактеристике и потребе ове циљне групе, односно ефекте услуга које обезбеђује систем социјалне заштите у циљу унапређења њиховог положаја.

Пунолетне особе са инвалидитетом биће представљене као корисници следећих права и услуга:

- Право на додатак за помоћ и негу другог лица (ТНП), увећаног додатка за помоћ и негу другог лица и помоћи за оспособљавање за рад,
- Услуга смештаја (домског и породичног смештаја)

Такође ће бити представљене пунолетне особе са инвалидитетом у старатељској заштити, односно особе лишене пословне способности и особе којима је продужено родитељско право.

Преглед најважнијих запажања:

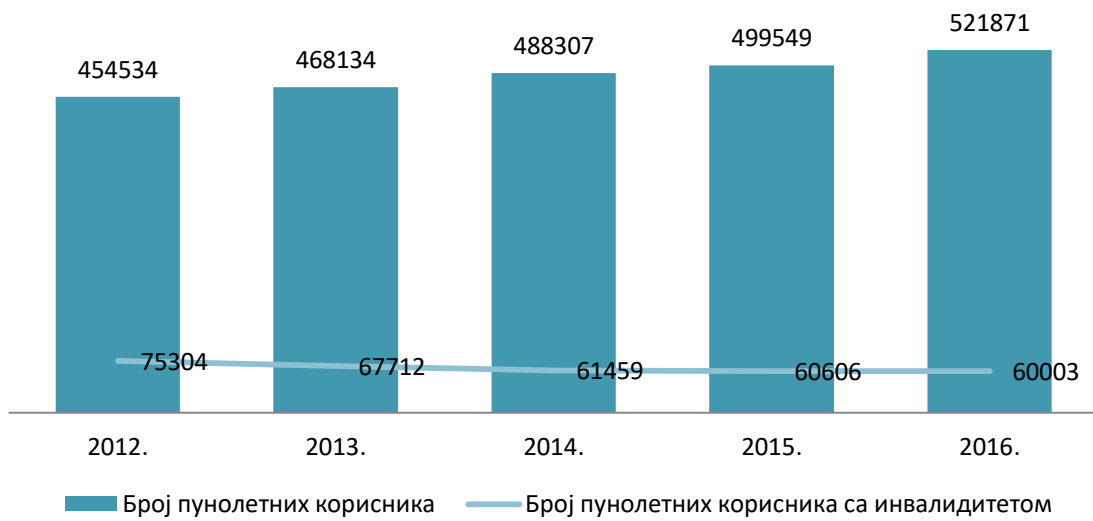
- У 2016. години на евиденцији ЦСР је укупно 60.003 пунолетних корисника са инвалидитетом, што чини 11,5% укупног броја одраслих корисника ЦСР (Графикон 31).
- Тренд смањивања броја пунолетних особа са инвалидитетом у популацији пунолетних корисника ЦСР се наставља и у 2016. години.
- У полној структури младих и одраслих корисника са инвалидитетом у 2016. години, већи је удео корисника мушког пола, док је у категорији старијих значајно већи удео жена са инвалидитетом (Графикон 32).
- Према врсти инвалидитета на евиденцији ЦСР у 2016. години доминирају корисници са телесним инвалидитетом са 42,4%, потом корисници са менталним сметњама са 19,4%, затим интелектуалним тешкоћама са 18,3%, док је удео корисника са сензорним и первазивним сметњама најмањи (Графикон 33). Овакав профил дистрибуције различитих врста инвалидитета одржава се током вишегодишњег периода.
- У 2016. години укупно 12.499 пунолетних корисника је користило право на основни додатак за помоћ и негу другог лица. У старосној структури доминирају старији корисници са 51% (Графикон 34).
- Увећани додатак за помоћ и негу другог лица се више примењивао у 2016. години па је укупно 31.011 пунолетних примало ову врсту подршке. У старосној структури ових корисника доминирају одрасли са 51,3% (Графикон 35).
- Иако је присутан тренд смањења броја пунолетних особа са инвалидитетом на домском смештају, услуга домског смештаја доминира у односу на остале услуге смештаја које Закон обезбеђује за ову циљну групу. Према подацима установа за смештај, на дан 31.12.2016. укупно 11.188 пунолетних особа са инвалидитетом је користило услуге домског смештаја у домовима у систему социјалне заштите. Највише пунолетних особа са инвалидитетом је смештено у установе за одрасле и старије 53,6% и у установе специјализоване за смештај одраслих са инвалидитетом 36,24% (Графикон 36). Услуга породичног смештаја се још увек недовољно примењује за ову групу корисника.
- У домовима специјализованим за смештај одраслих са инвалидитетом, на дан 31.12.2016. години доминирали су корисници са менталним 45,2% и интелектуалним тешкоћама 27%. Овај податак се разликује од структуре корисника са инвалидитетом на евиденцији ЦСР (где су доминантнији корисници са телесним инвалидитетом), што указује да су особе са менталним сметњама у највећем ризику од смештаја у домове, те је потребно усмерити већу пажњу система на ову корисничку групу. Удео корисника са вишеструким инвалидитетом је такође значајан и износи 20,8%. У установама је најмање корисника са телесним инвалидитетом 3,9%, первазивним поремећајима 0,5%, сензорним тешкоћама 2%, а 0,6% корисника установе су евидентирале као кориснике са другим облицима сметњи (Графикон 37). Структура корисника према врстама инвалидитета је стабилна и у претходним годинама.
- Од укупног броја пунолетних особа са инвалидитетом на смештају у домовима специјализованим за смештај одраслих са инвалидитетом у 2016. години, као и

претходних година, 53% корисника је смештено из два разлога: *немају ближе сроднике или породице нису спремне да воде бригу о кориснику*⁴. Значајно мањи број корисника је смештен због неадекватног породичног старања и социо-материјалних разлога. С обзиром да је значајан број корисника смештен због „осталих разлога“, ове разлоге би било значајно истражити и идентификовати (Графикон 38).

- У току 2016. године орган старатељства, односно центри за социјални рад су у односу на 1.398 особа окончали поступак лишења пословне способности (нови корисници). Међу овим корисницима доминирају корисници потпуно лишени пословне способности (укупно 1.234 корисника), док је 164 корисника делимично лишено пословне способности. У односу на претходну годину број потпуних и делимичних лишења пословне способности је порастао (Графикон 39).
- Највећи број лишења пословне способности у 2016. години односио се на одрасле особе – 58,5%, док се лишавање пословне способности најмање примењивало за младе и старије кориснике, што је очекивано. У 2016. години је укупно 9% младих, односно 32,5% старијих корисника лишено пословне способности (Графикон 40).
- У 2016. години центри за социјални рад су поднели укупно 736 предлога за лишење пословне способности и 57 предлога за враћање пословне способности. У 30 случаја, ЦСР је одбацио иницијативу за лишавање пословне способности.
- Укупан број пунолетних корисника под старатељством у 2016. години износио је 12.933 (стално старатељство). Институт старатељства може да се примењује према корисницима који су лишени пословне способности, као и према онима који нису лишени пословне способности.
- Према врсти смештаја корисника под старатељском заштитом, доминирају корисници који живе у сродничким породицама, укупно 39,2%, док је 49,8% корисника на домском смештају (Графикон 41). С обзиром да услуге породичног смештаја нису развијене, примена породичног смештаја као привременог решења за особесмештање особа под старатељством у ове породице је минималан.

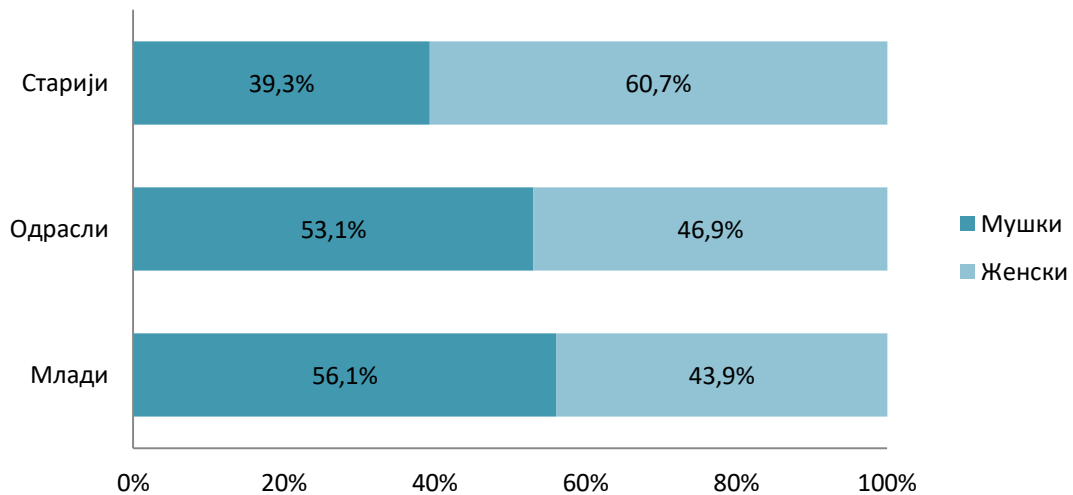
⁴ Извештај о раду установа социјалне заштите за одрасле и старије са менталним, интелектуалним, телесним или сензорним тешкоћама за 2016 . годину
<http://www.zavodsz.gov.rs/PDF/izvestaj2017/IT%202016..pdf>

Графикон 31 – Пунолетне особе са инвалидитетом на евиденцији ЦСР, 2012 – 2016.

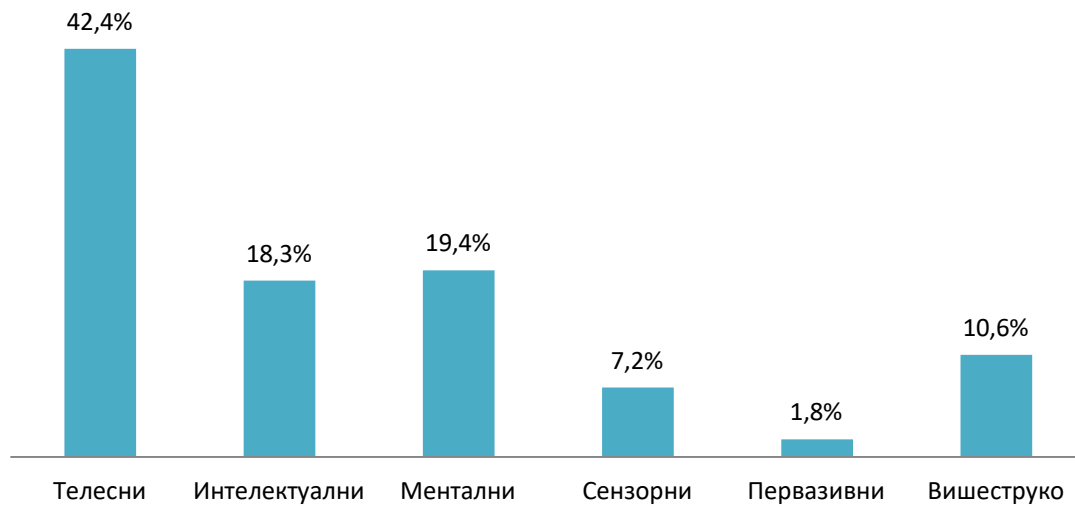
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 32 – Пунолетне особе са инвалидитетом на евиденцији ЦСР према старости и полу, 2016. (у %)

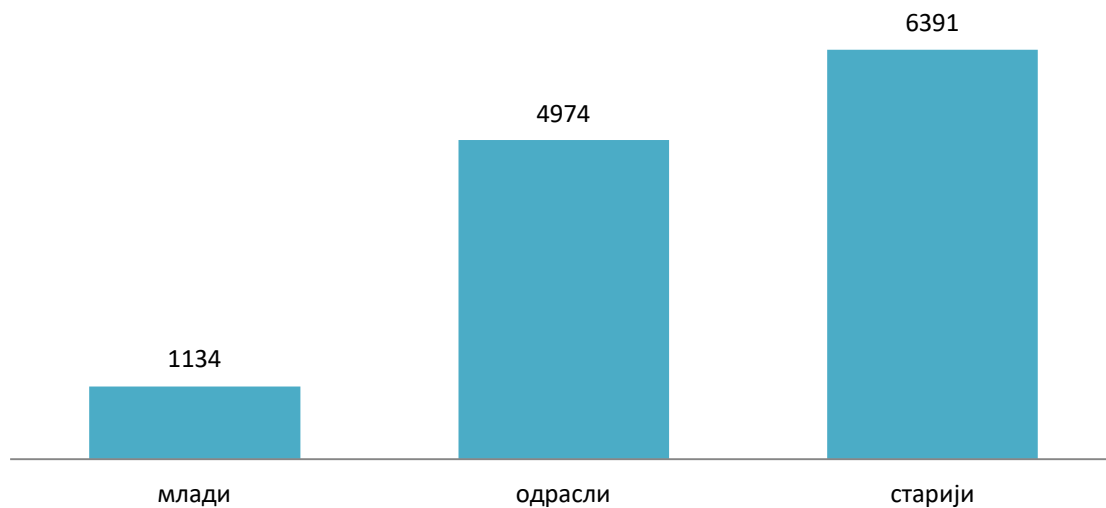
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 33 – Пунолетне особе са инвалидитетом на евиденцији ЦСР према врсти инвалидитета, 2016. (у %)

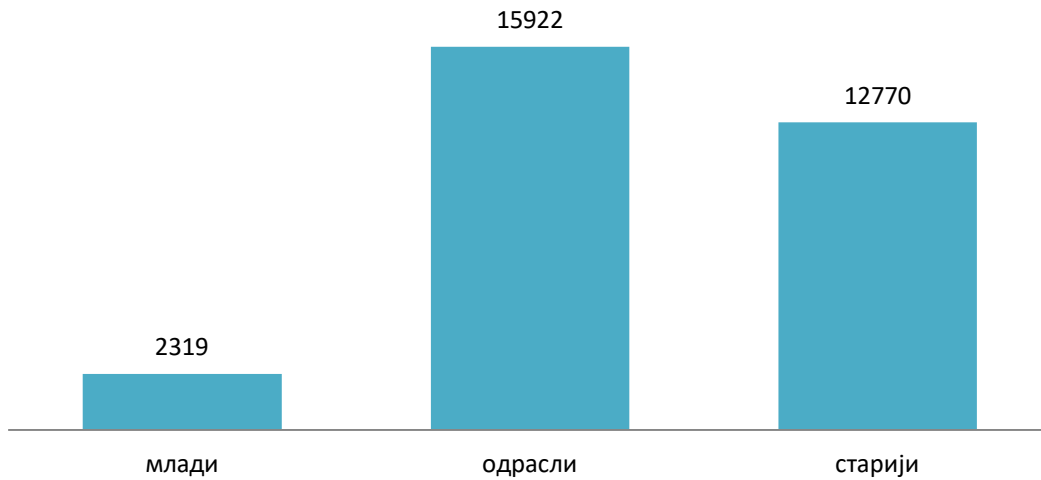
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 34 – Пунолетне особе са инвалидитетом корисници Основног додатка за помоћ и негу другог лица, према старости, 2016.

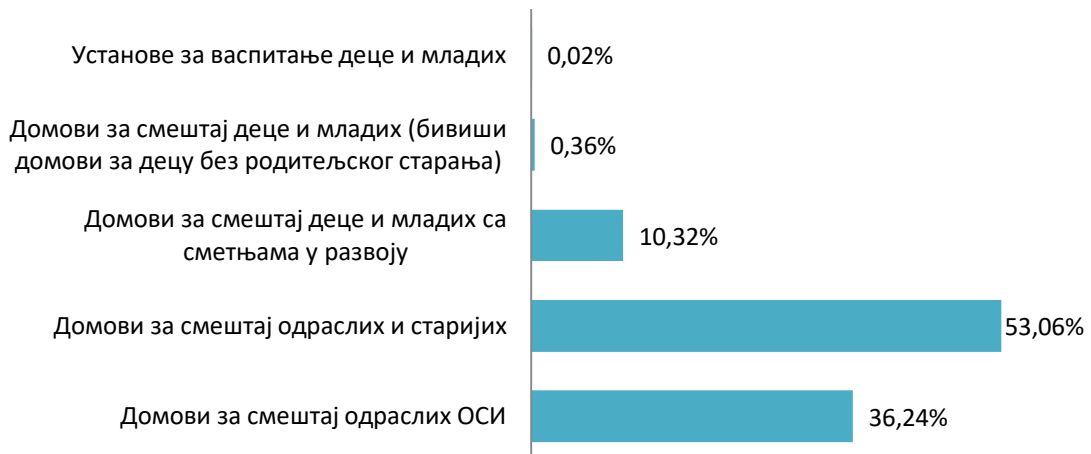
Извор: МРЗБСП

Графикон 35 – Пунолетне особе са инвалидитетом корисници Увећаног додатка за помоћ и негу другог лица, према старости, 2016.

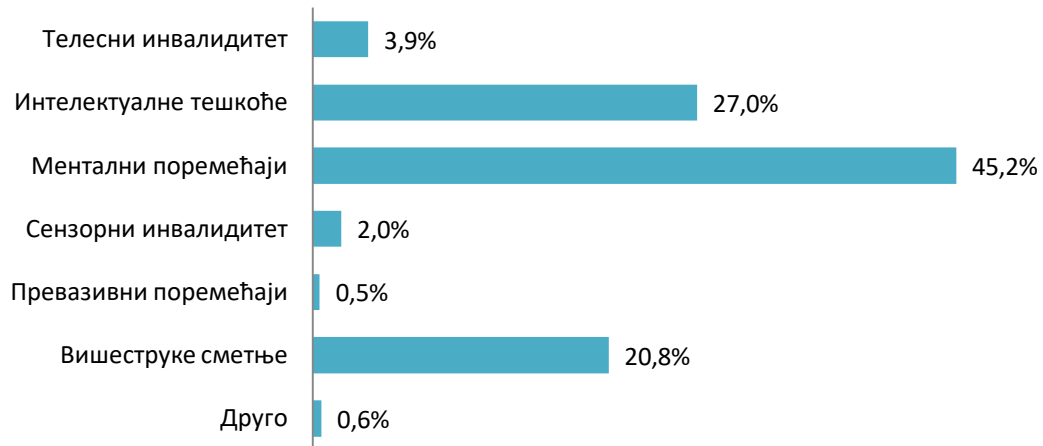
Извор: МРЗБСП

Графикон 36 – Пунолетне особе са инвалидитетом корисници домског смештаја у систему социјалне заштите према врсти установе за смештај, 31.12.2016. (у %)

Извор: Извештаји установа за домски смештај

Графикон 37 – Пунолетне особе са инвалидитетом у домовима за смештај одраслих са инвалидитетом према врсти инвалидитета, 2016. (у %)

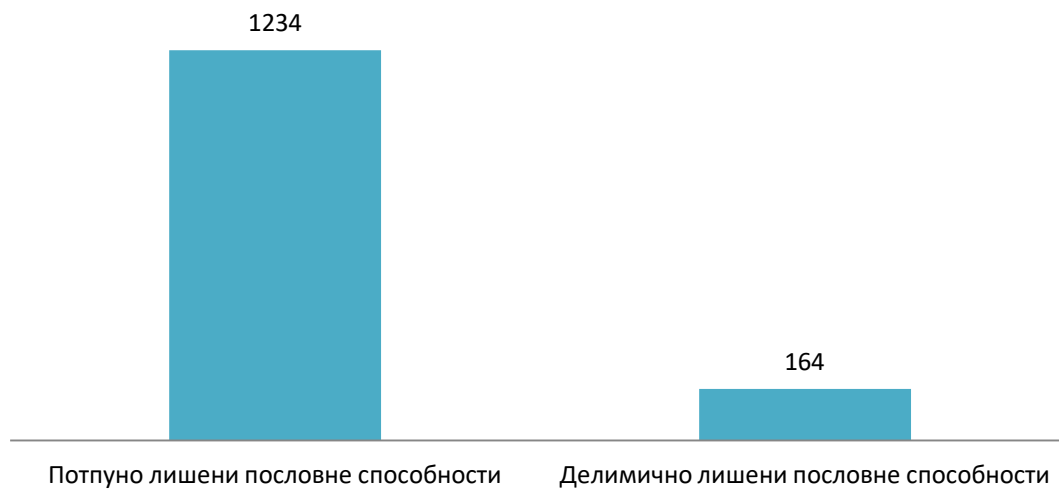
Извор: Извештаји установа за смештај одраслих са инвалидитетом

Графикон 38 – Пунолетне особе са инвалидитетом у домовима за смештај одраслих са инвалидитетом према разлозима смештаја у дом, 2016. (у %)

Извор: Извештаји установа за смештај одраслих са инвалидитетом

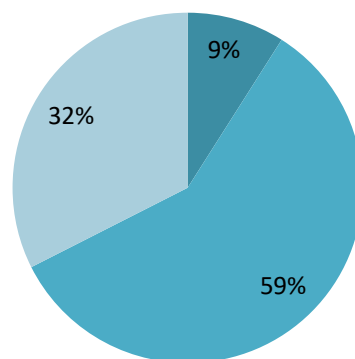
Графикон 39 – Пунолетне особе лешени пословне способности у току 2016. године

Извор: Извештаји ЦСР, 2016.

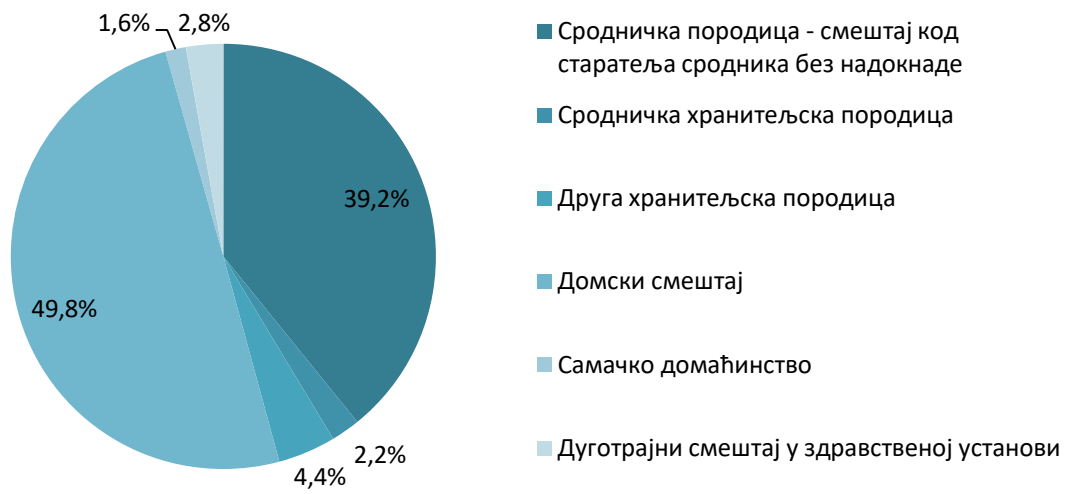
Графикон 40 – Пунолетне особе лешени пословне способности у току 2016. године, према старости

■ Млади ■ Одрасли ■ Старији

Извор: Извештаји ЦСР, 2016.

Графикон 41 – Пунолетни корисници под старатељством према врсти смештаја, 2016. (у %)

Извор: Извештаји ЦСР

КОРИСНИЦИ БЕЗ УСЛОВА ЗА САМОСТАЛАН ЖИВОТ И ОДГОВАРАЈУЋЕГ ПОРОДИЧНОГ СТАРАЊА

Корисници без услова за самосталан живот и одговарајућег породичног старања су пунолетне особе угрожене ризицима услед старости, породичних и животних околности којима је неопходна друштвена помоћ и подршка.

У систему социјалне заштите остварују права на различите врсте материјалне подршке и на следеће услуге:

- *Услуге процене и планирања – процена стања, потреба, снага и ризика корисника и других значајних особа у његовом окружењу; процена старатеља и хранитеља; израда индивидуалног или породичног плана пружања услуга и мера правне заштите и других процена и планова*
- *Дневне услуге у заједници – услуге које подржавају боравак корисника у породици и непосредном окружењу*
- *Услуге подршке за самосталан живот и друге врсте подршке неопходне за активно учешће корисника у друштву*
- *Саветодавно – терапијске и социјално – едукативне услуге*
- *Услуге смештаја – домски и породични смештај и смештај у прихватилиште*

Услуга смештаја (Члан 47. Закон о социјалној заштити) обезбеђује се смештајем корисника у:

- 1) сродничку, хранитељску и другу породицу за одрасле и старије (породични смештај);*
- 2) дом за смештај корисника, укључујући мале домске заједнице(домски смештај)*
- 3) прихватилиште;*
- 4) друге врсте смештаја, у складу са законом.*

Услуге домског смештаја може пружати установа социјалне заштите, односно пружалац услуга социјалне заштите који је добио лиценцу за пружање тих услуга.

Породични смештај (Члан 48. Закон о социјалној заштити) - пружањем услуга породичног смештаја деци и младима се привремено, до завршетка редовног школовања, односно до навршене 26. године живота, обезбеђују нега, заштита и услови за оптималан развој у породичном окружењу. Породичним смештајем одраслим и старијим особама омогућава се одржавање, или побољшање квалитета живота.

Корисници без услова за самосталан живот и одговарајућег породичног старања су: млади у процесу осамостаљивања, жртве трговине људима, особе које се суочавају са тешкоћама услед зависности од алкохола и дрога, бескућници, страни држављани и лица без држављанства у потреби за социјалном заштитом и старији од 65 година који имају потребе за домским смештајем.

С обзиром на расположиву евиденцију установа социјалне заштите, у овом делу извештаја биће представљене следеће категорије корисника:

- Млади у процесу осамостаљивања који користе услугу подршке за самосталан живот
- Пунолетни корисници услуга смештаја – домски смештај, породични смештај и смештај у прихватилишта

Преглед најважнијих запажања:

- У 2016. години је, у односу на претходну годину, порастао број упућивања младих без одговарајућег породичног старања који се осамостаљују на коришћење услуге становање уз подршку, од стране ЦСР (Графикон 42).
- У 2016. години у оквиру домова за смештај деце и младих (бивши домови за децу без родитељског старања), укупно 44 младих је користило услуге подршке за самосталан живот. Ове установе социјалне заштите континурано пружају услуге Становање уз подршку у оквиру својих организационих јединица превасходно својим штићеницима након пунолетства (2013 – 15 младих, 2014 – 22 младих користило ове услуге).
- Услуге домског смештаја за одрасле и старије у систему социјалне заштите на дан 31.12.2016. године користило је укупно 9.777 старијих корисника - 6.673 корисника у јавном⁵ и 3.104 у нејавном/приватном сектору⁶.
- У старосној структури корисника ових услуга у јавном сектору равномерна је дистрибуција корисника старости 65-79 година и корисника старијих од 80 година, док је у оквиру нејавног сектора дупло више корисника старијих од 80 година (Графикон 43). У полној структури доминирају жене у оба сектора (Графикон 44).
- Већина корисника у установама за смештај старијих у јавном сектору има статус пензионера, односно 75,4% корисника остварују пензије - личне, породичне, инвалидске или пољопривредне пензије (Графикон 45). Значајан удео, односно 22,4% корисника, чине издржавана лица.
- Одсуство адекватног породичног старања, односно породичне подршке или помоћи је непосредан или посредан разлог смештаја свих корисника смештаја у овим установама у 2016. години, као и у претходном периоду. Међу разлозима услед којих се корисници смештају у ове врсте установа у 2016, као и у претходним годинама, код 43% корисника доминирају тешкоће у организацији свакодневног функционисања услед старости и болести, а 17,3% корисника нема ближих сродника. (Графикон 46).
- Највећи број корисника, укупно 57,6% је пре смештаја у дом живело само, док је удео корисника који су живели са децом на другом месту и износи 17,1% (Графикон 47).
- У 2016. години укупно 1.723 пунолетних корисника без услова за самосталан живот и породичног старање користило је услуге породичног смештаја. У протеклих пет година забележен је благи пораст броја корисника породичног смештаја (Графикон 48). У поређењу са домским смештајем, услуге породичног смештаја ни у 2016. години нису довољно развијене. У систему социјалне заштите недостају обуке за пружаоце услуге

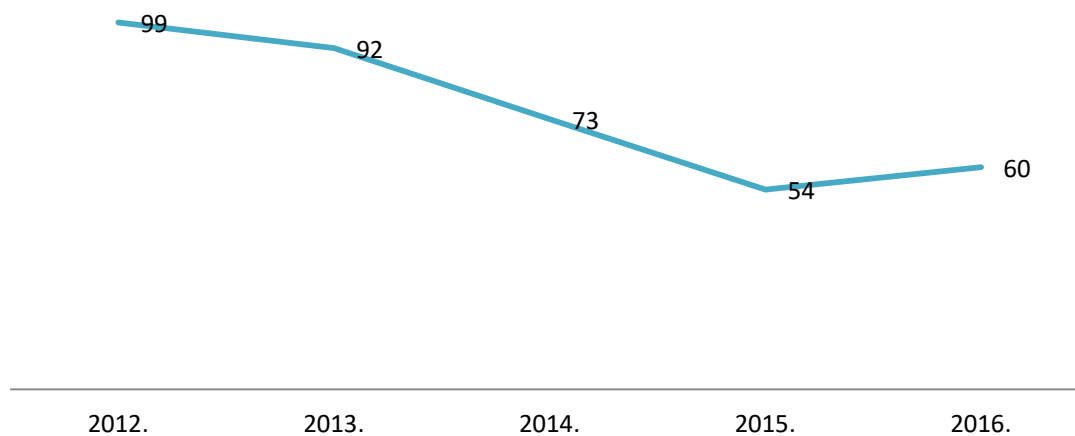
⁵ Детаљнији приказ корисника домова за старије у јавном сектору у Извештају о раду установа за смештај одраслих и старијих корисника у јавном сектору за 2016. годину
<http://www.zavodsz.gov.rs/PDF/izvestaj2017/izvestaj%20o%20radu%20ustanova%20za%20smestaj%20odraslih%20i%20starijih%20u%20javnom%20sektoru%20za%202016.%20godinu.pdf>

⁶ Детаљнији приказ корисника домова за старије у јавном сектору у Извештају о раду лиценцираних установа за смештај одраслих и старијих корисника у нејавном сектору за 2016. годину
<http://www.zavodsz.gov.rs/PDF/izvestaj2017/izvestaj%20o%20radu%20licenciranih%20ustanova%20za%20smestaj%20odraslih%20i%20starijih%20korisnika%20u%202016.%20godini%20-%20nejavni%20sektor.pdf>

породичног смештаја одраслих и старијих и програми подршке у заштити ове групе корисника.

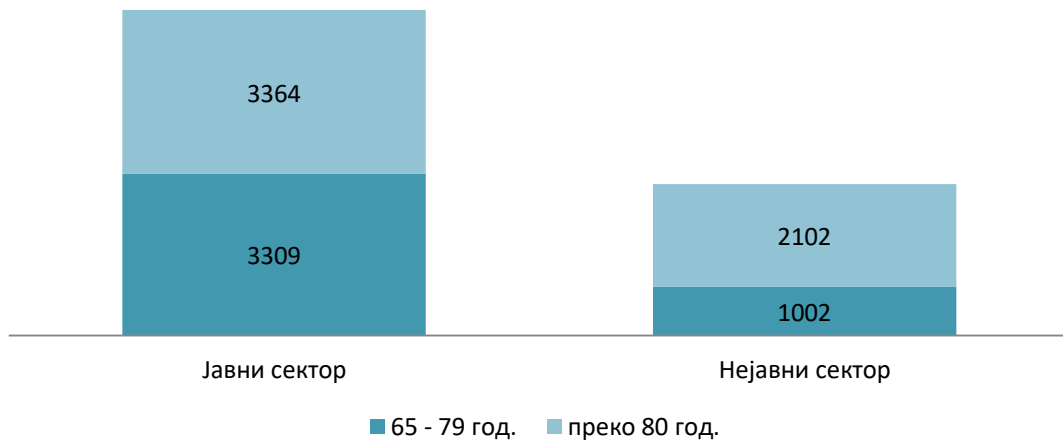
- У старосној структури пунолетних корисника породичног смештаја у 2016. години доминирају млади корисници са 53,9%, док је одраслих и старијих било 46,1%.
- Полна структура пунолетних корисника породичног смештаја је уједначена, на дан 31.12.2016. услуге породичног смештаја користило је 54,4% жена и 45,6% мушкараца.
- Укупан број нових пунолетних корисника смештених у току 2016. године на породични смештај био је 162 (Графикон 49). У старосној структури новосмештених корисника доминирају старији корисници са 44,4%, потом 36,4% одраслих је уједначена па је тако смештено 19,1% младих, и

Графикон 42 – Млади које је ЦСР упутио на коришћење услуге становање уз подршку, 2016.

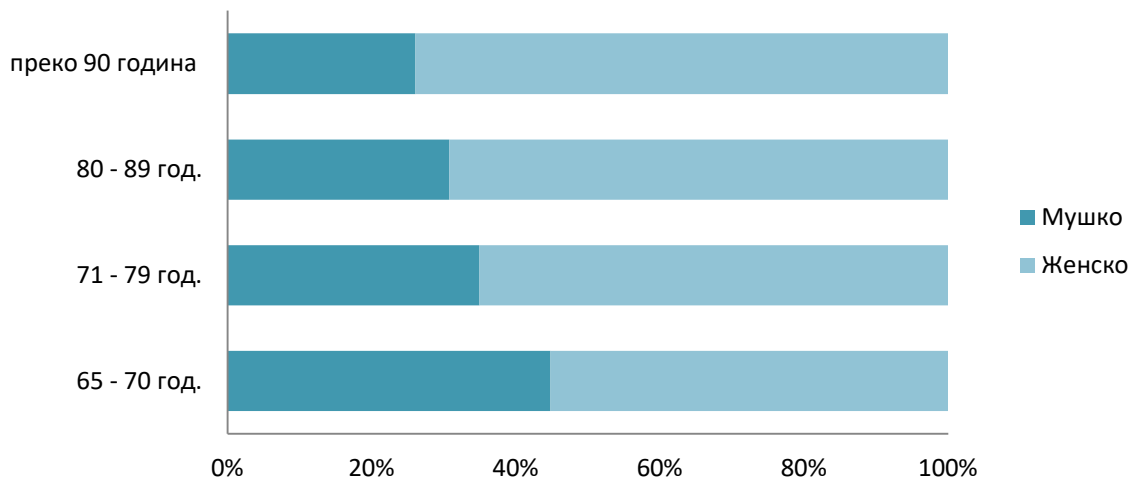
Извор: Извештаји ЦСР

Графикон 43 – Старији без услова за самосталан живот и одговарајућег породичног старања на смештају у установама за старије (јавни и нејавни сектор) према старости, 31.12.2016.

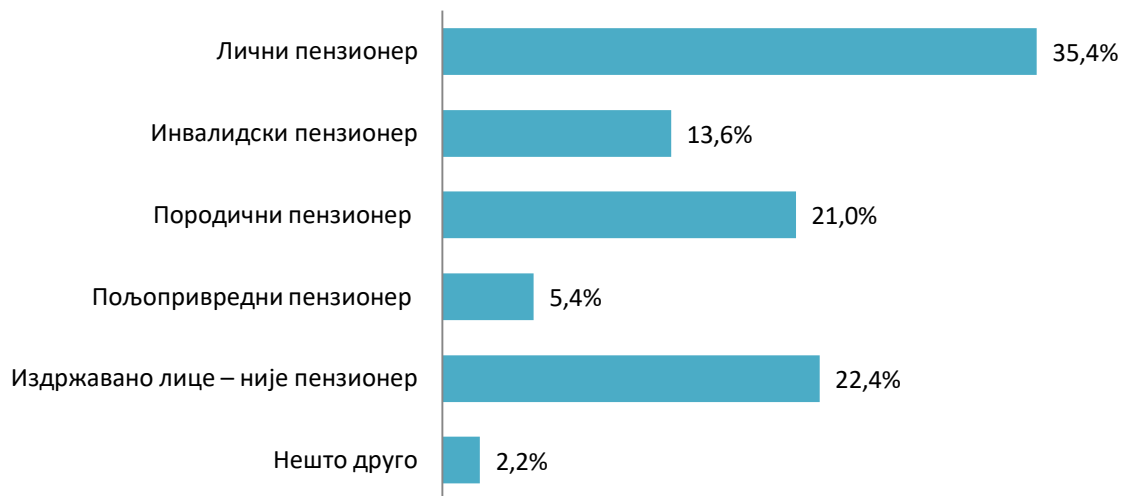
Извор: Извештаји установа за одрасле и старије из јавног и нејавног сектора

Графикон 44 – Старији без услова за самосталан живот на смештају у установама за старије према полу, 2016. (у %)

Извор: Извештаји установа за одрасле и старије

Графикон 45 – Корисници на смештају у установама за старије према изворима прихода, 2016. (у %)

Извор: Извештаји установа за одрасле и старије

Графикон 46 – Корисници без услова за самосталан живот на смештају у установама за старије према разлозима смештаја у дом, 2016. (у %)

Извор: Извештаји установа за одрасле и старије

Графикон 47 – Корисници без услова за самосталан живот на смештају у установама за старије према врсти породице у којој су боравили пре смештаја у дом, 2016. (у %)

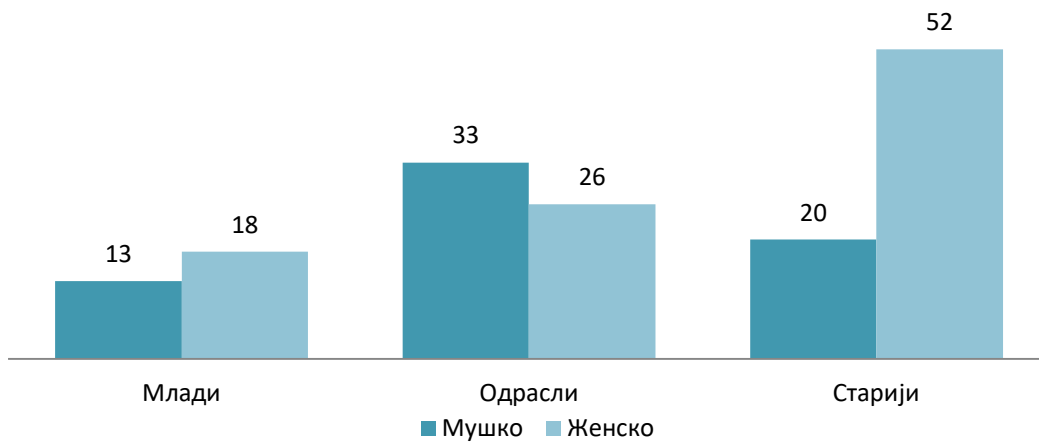
Извор: Извештаји установа за одрасле и старије

Графикон 48 – Пунолетни корисници породичног смештаја, 2012 - 2016.

Извор: МРЗБСП

Графикон 49 – Пунолетни корисници који су у току 2016. године смештени на породични смештај

Извор: МРЗБСП

МАТЕРИЈАЛНО УГРОЖЕНИ КОРИСНИЦИ

Право на новчану социјалну помоћ припада појединцу, односно породици, који својим радом, приходима од имовине или из других извора остварују приход мањи од износа новчане социјалне помоћи утврђеног Законом о социјалној заштити.

Породицом, у смислу остваривања права на новчану социјалну помоћ, сматрају се супружници и ванбрачни партнери, деца и сродници у правој линији без обзира на степен сродства, као и сродници у побочној линији до другог степена сродства под условом да живе у заједничком домаћинству, а чланом породице сматра се и дете које не живи у породици, а налази се на школовању - до краја рока прописаног за школовање, а најкасније до навршене 26. године живота и супружник без обзира где фактички живи.

Чланом породице не сматра се извршилац насиља у породици, односно његови приходи и имовина не утичу на право жртава насиља у породици да остваре новчану социјалну помоћ, ако испуњавају друге услове прописане овим законом.

Право на новчану социјалну помоћ може остварити појединац, односно породица под условом да:

- 1) нема других непокретности, осим стамбеног простора који одговара потребама појединца, односно породице и земљишта у површини до 0,5 хектара,
- 2) појединац, односно члан породице није продао или поклонио непокретну имовину или се одрекао права на наслеђивање непокретне имовине или ако је протекао период у којем би, од тржишне вредности непокретне имовине коју је продао, поклонио или се одрекао права на наслеђивање, могао обезбеђивати помоћ у смислу овог закона;
- 3) појединац, односно члан породице не поседује покретну имовину чијим коришћењем или отуђењем, без угрожавања основних животних потреба, може да обезбеди средства у висини шестоструког износа новчане социјалне помоћи која би му била утврђена по овом закону у моменту подношења захтева за новчану социјалну помоћ;
- 4) појединац, односно члан породице није закључио уговор о доживотном издржавању.

Право на новчану социјалну помоћ може остварити и појединац **који није способан за рад**, односно породица чији сви чланови нису способни за рад, ако поред стамбеног простора који одговара потребама породице имају земљиште у површини до једног хектара.

Изузетно, право на новчану социјалну помоћ може остварити појединац, односно породица који не испуњава услове из става 1. тачка 1) и става 2. овог члана ако центру за социјални рад да сагласност за упис хипотеке на своје непокретности ради обезбеђења намирења потраживања у висини валоризованог износа исплаћене новчане социјалне помоћи.

Право на новчану социјалну помоћ може остварити **радно способан појединац**, односно члан породице:

- 1) ако се налази на школовању или оспособљавању за рад у смислу овог закона или се води на евиденцији незапослених лица;

2) ако није одбио понуђено запослење, радно ангажовање на привременим, повременим или сезонским пословима, стручно оспособљавање, преквалификацију, доквалификацију или основно образовање;

3) ако му радни однос није престао његовом вољом, његовом сагласношћу или његовом кривицом, због дисциплинске или кривичне одговорности, осим ако је од престанка радног односа протекло годину дана или ако је по престанку радног односа наступила неспособност за рад;

4) ако се сам стара о свом детету са сметњама у развоју тако да не може да буде радно ангажован.

Ако породица не испуњава услове за остваривање права на новчану социјалну помоћ због тога што њен члан не испуњава услове из става 1. овог члана, право на новчану социјалну помоћ признаје се само њеном члану који није способан за рад, под условима утврђеним овим законом.

Право на увећану новчану социјалну помоћ остварује: појединац који није способан за рад, односно породица чији су сви чланови нису способни за рад и **једнородитељска породица.**

Износ новчане социјалне помоћи одређује се према скали⁷. Породица која има више од шест чланова има право на новчану социјалну помоћ за шест чланова. Увећана новчана социјална помоћ утврђује се тако што се припадајући износ новчане социјалне помоћи за појединца, односно породицу увећава за 20%.

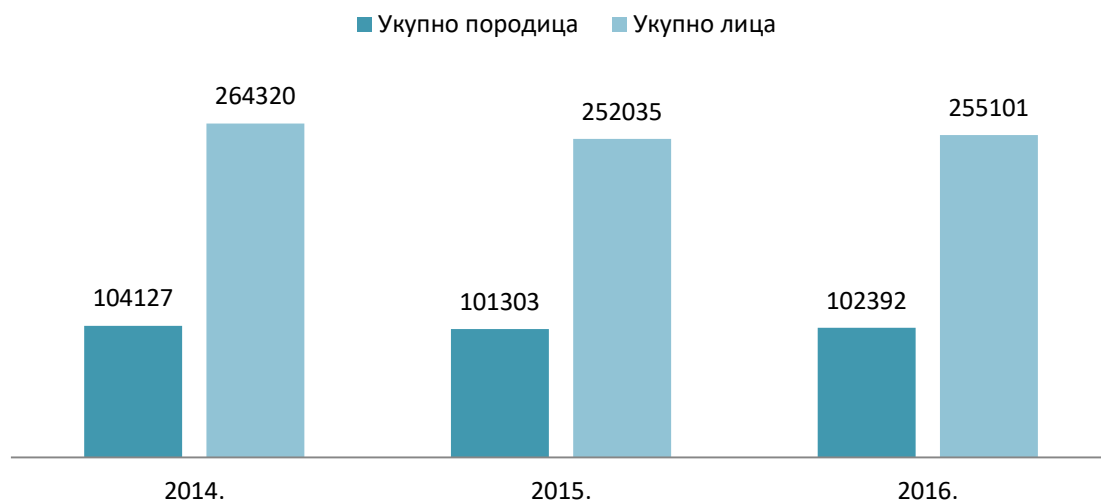
Преглед најважнијих запажања:

- У 2016. години новчану социјалну помоћ (основну и увећану) је примао укупно 255.101 корисник, односно 102.392 породице (Графикон 50). Од укупног броја корисника НСП, пунолетних је 162.966, односно 64%.
- Након континуираног пада броја породица и корисника НСП од 2014. до 2015. године, у 2016. години је дошло до благог повећања броја породица и корисника НСП у односу на претходну годину.
- Највећи удео корисника НСП у општој популацији општине уочава се у општинама 3. и 4. степена развијености (Табела 2). Међутим, када је реч о општинама са ниским уделом корисника НСП у становништву општине, односно слабом доступношћу НСП-а корисницима, уочавају се недоследности. Општина Пријепоље, која се налази у 4. групи, односно спада у најнеразвијеније општине у Србији има веома мали обухват становништва овом врстом материјалних давања. Са друге стране, две општине из 3. групе, Сокобања и Ивањица, такође имају слаб обухват становника НСП-ом.
- У старосној структури пунолетних који примају НСП доминирају одрасли корисници са 77%, док је удео младих 14,8%, односно старијих 8,2% (Графикон 51).
- Полна структура пунолетних корисника НСП је уједначена у 2016. као и у претходном периоду, са 48,3% мушкараца и 51,7% жена.

⁷ 1) за појединца, односно носиоца права у породици - у висини основице 1; 2) за сваку наредну одраслу особу у породици - од висине основице 0,5; 3) за дете до 18 година - од висине основице 0,3.

- У структури породица корисника НСП према броју чланова у 2016. години доминирају једночлане породице са уделом од 37,6%, док је најмањи удео породица које броје шест и више чланова и износи 5,5% (Графикон 52). Уколико посматрамо лица која користе НСП према врсти породице, највећи је удео корисника који живе у четворчланим породицама, односно 23,8%.
- У децембру 2016. године НСП је укупно користило 102.392 породице, од којих 45% чине породице са децом. Укупно 173.629 особа користило је право на НСП.
- Према врсти права, у структури породица корисника НСП у 2016. години, укупно 65,4% породица користило је основно право, односно 34,6% породица право на увећану новчану социјалну помоћ (Графикон 53).
- Код породица које примају увећану НСП уједначен је удео породица у којима чланови нису способни за рад и једнородитељских породица (Графикон 54). У 2016. години је било укупно 17.424 породица које примају увећану НСП, а чији чланови нису способни за рад, односно 17.958 једнородитељских породица⁸.
- Међу корисницима увећане новчане социјалне помоћи, у децембру 2016. године било је укупно 123.180 радно способних који чине 48,3% корисника и 131.920 или 51,7% корисника који нису способни за рад (Графикон 55).

Графикон 50 - Породице које остварују право на НСП и број лица у породицама, 2014 -2016.

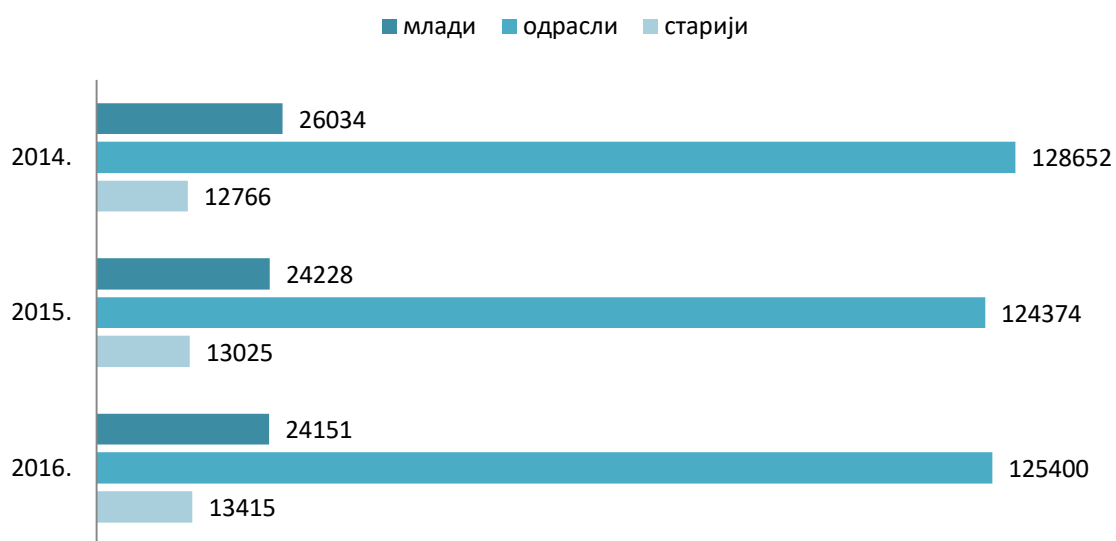
Извор: МРЗБСП

⁸ Од укупног броја једнородитељских породица у Србији, око 5% породица користи НСП.

Табела 2 - Удео корисника НСП у укупном становништву општина и степен развијености општина

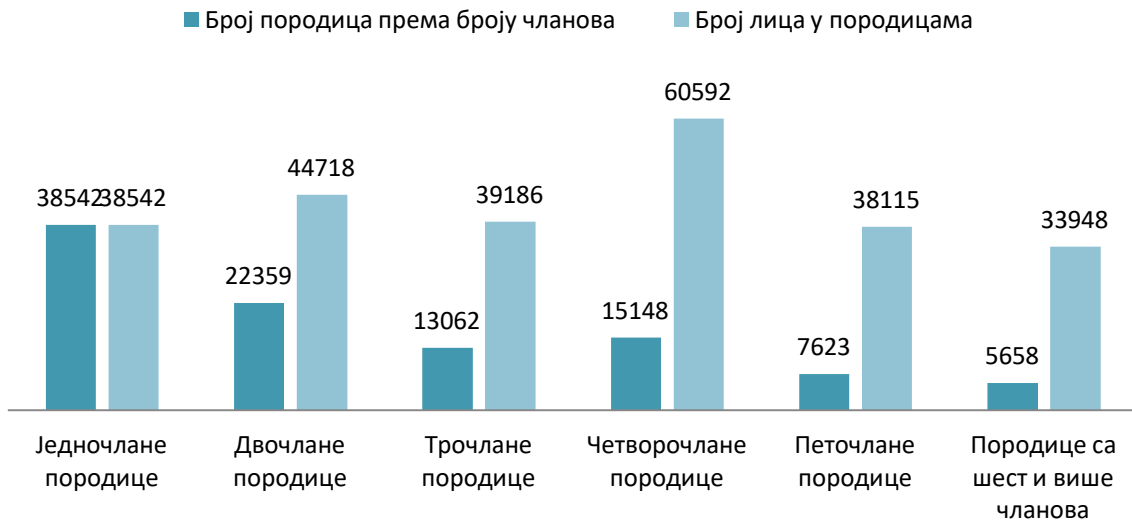
Општина	Удео корисника НСП у укупном становништву	Степен развијености	Општина	Удео корисника НСП у укупном становништву	Степен развијености
Пријепоље	0,64	IV	Бојник	18,35	IV
Ужице	0,32	I	Бујановац	19,1	IV
Савси венац	0,36	I	Бела Црква	17,29	III
Сокобања	0,65	III	Мали Иђош	13,78	III
Горњи Милановац	0,51	II	Нова Црња	14,64	III
Ивањица	0,56	III	Нови Кнежевац	13,8	III

Графикон 51 – Пунолетни корисници НСП према старости, 2014 - 2016.

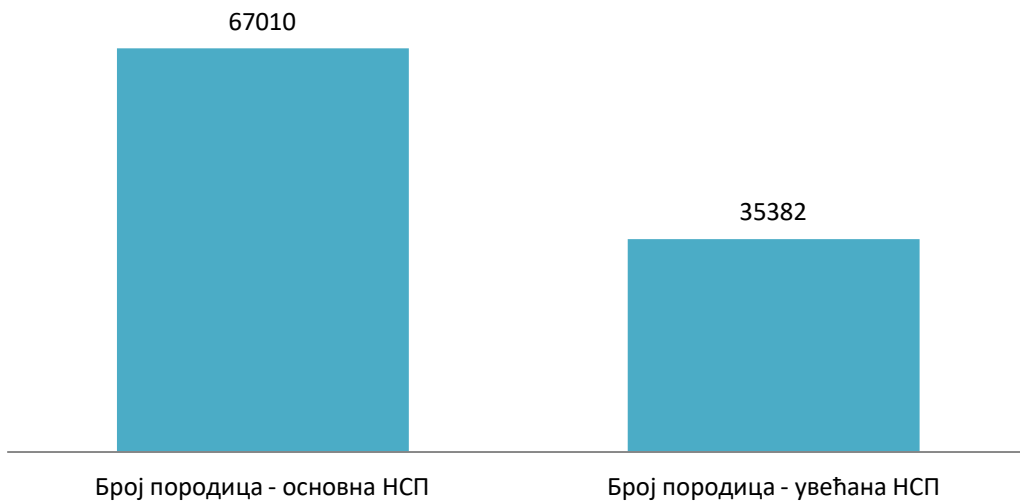
Извор: МРЗБСП

Графикон 52 - Породице које остварују право на НСП према броју чланова и према броју пунолетних лица, 2016.

Извор: МРЗБСП

Графикон 53 - Породице према врсти права – основни и увећани НСП, децембар 2016.

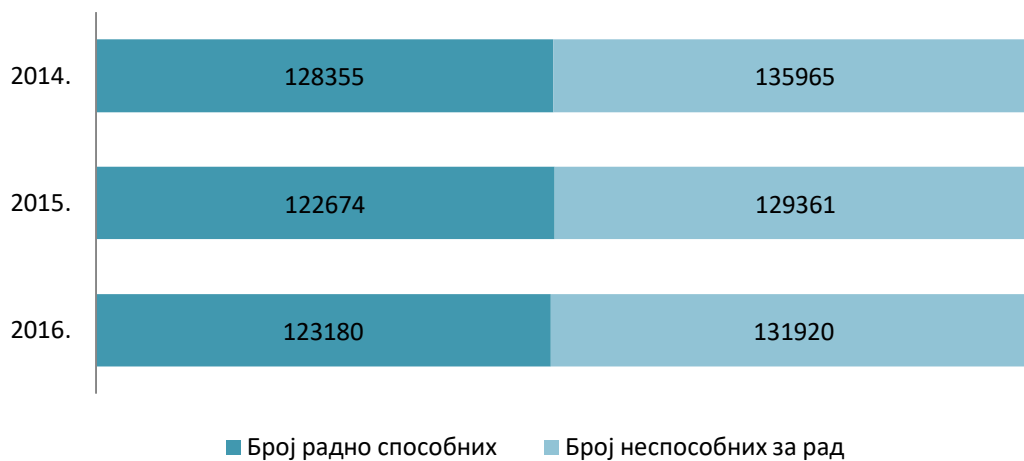
Извор: МРЗБСП

Графикон 54 - Породице који остварују право на увећану НСП према врсти права, 2016. (у %)

Извор: МРЗБСП

Графикон 55 – Пунолетна лица која примају НСП према способности за рад, децембар 2014 - 2016.

Извор: МРЗБСП